

Ціна 1.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVIII.

КВІТЕНЬ — 1977 — APRIL

Ч. 327

НОВІ ДНІ

NOWI DNI

УНИВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1964
П. К. Волиняк

Видавництво "Нові дні"

Головний редактор В. Сварог

Заступник гол. редактора Д. Кислиця

Редакційна колегія:

М. Дальний, О. Гай-Головко, О. Коновал,
Р. Рахманний.

Адміністратор В. Мороз, тел. 232-4055

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI
Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік)

Австралія — 6.50 австралійських доларів
Канада і США — 8.00 дол.
Франція — 25 франків
Англія — 4.00 англ. фунти
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide.
S. 5001, Australia.

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj.
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

Second Class Mail Registration Number 1668

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА "НОВІ ДНІ"

I. Гольм, Австралія	\$24.00
В. Сойко, Монреаль, Канада	22.00
I. Деркач, Ірвінгтон Парк, США	20.00
К. Кривицький, Детройт, США	20.00
С. Боженко, Міннеаполіс, США	12.00
П. Коновал, Ірлінгтон, США	10.00
А. Никитюк, Порт Алберті, Канада	9.00
О. Лисик, Ошава, Канада	8.00
М. Ковалевський, Уніта, США	7.00
I. Волань, Лонгвіл, Канада	7.00
К. Туркало, Оранж, США	7.00
Г. Китастий, Сан Дієго, США	7.00
I. Завгородній, Смітвіле, Канада	6.00
А. Ніколаїв, Едмонтон, Канада	5.50
Е. Савчук, Мілвіле, США	5.50
Р. Савицький, Філадельфія, США	5.50
А. Миколенко, Племзбург, США	5.50
С. Токар, Онтаріо, Канада	5.00
С. Тарасенко, Полатіне, США	5.00
I. Корнієнко, Торонто, Канада	5.00
I. Михайлівський, Монреаль, Канада	4.00
I. Правдюк, Філадельфія, США	4.00
К. Бризгун, Торонто, Канада	4.00
Л. Добровольський, Торонто, Канада	4.00
I. Журавель, Порт Алберті, Канада	4.50
Р. Лібер, Торонто, Канада	4.00
П. Родак, Торонто, Канада	3.75
В. Мошинський, Денвер, США	3.50
М. Кайко, Детройт, США	3.50
С. Федосенко, Торонто, Канада	3.50
О. Добрин, Вітбай, Канада	3.00
М. Козоріз, Тандер Бей, Канада	3.00
К. Любарський, Австралія	2.50
В. Левченко, Монреаль, Канада	2.50
I. Колесник, Торонто, Канада	2.00
Тамара Горський, Вассага, Канада	2.00
М. Губка, Ніягара Фаллс, Канада	2.00
Р. Березовський, Едмонтон, Канада	2.00
А. Байрак, Едмонтон, Канада	2.00
В. Матвієнко, Ля Саль, Канада	2.00
А. Соколів, Ст. Кетерінс, Канада	2.00
М. Хархалів, Торонто, Канада	2.00

(Закінчення на 3-ій стор. обкл.)

На першій сторінці обкладинки: Маруся Бек
видатна громадська діячка.

ВИПРАВЛЕННЯ ДРУКАРСЬКИХ ПОМИЛОК

Прошу редакцію виправити не з моєї вини по-
милки, зроблені в моїй статті "Де Крим, а де
Рим...", надруковані у жовтневому числі "Н. Д.".
У другому стовпці четвертий рядок має читатися
так: "М. Коцюбинський приїхав до Чернівець", а
16-ий рядок знизу: "...факторій у гирлі" і далі за
текстом.

М. Химич

Рік ХХVIII.

Нові дні

Квітень, 1977 р.

Література, публіцистика, наука, мистецтво

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

СЛОВО МАЮТЬ ЧИТАЧІ

Листи до редакції

ПОЛУМ'ЯНЕ СЛОВО ПАТРІОТА

Лист І. Світличного до М. Бажана

ПЕРЕРВАНА РОЗМОВА

Нарис М. ДАЛЬНОГО про "заблукане покоління", обдурюване марксолябами

ГНАТ ХОТКЕВИЧ

Спогади Г. НАЗАРЕНКА про видатного письменника-кобзаря-ченого

ВИДАТНА УКРАЇНКА

Стаття М. ГАРАСЕВИЧ про патріотичну працю М. Бек, "щасливої власниці двох спадщин"

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ НОТАТКИ

Стаття В. ЧАПЛЕНКА про поезії Миколи Руденка

ПОЕТИЧНИЙ КУТОК

Вірші М. Богдановича, О. Гай-Головка, К. Семенюка

ВОВКИ В ОВЕЧІЙ ШКІРІ

Хто такі "еврокомуністи" і чи можна їм вірити

АМЕРИКАНСЬКИЙ "ТОМАГАВК"

Зброя, якої советчики бояться найбільше

ТРЕБА ЛЮДИНУ РЯТУВАТИ!

Гумореска Михайла Сквири

МОЯ ВІДПОВІДЬ НАКЛЕПНИКОВІ

Лист В. Онукрієнка до редакції

У НАШІЙ ДІЯСПОРІ

Некрологи. Хроніка

ВІД РЕДАКТОРА

У цьому числі нашого журналу рекомендую нашим читачам уважно прочитати дві тісно взаємозв'язані актуальні статті: проблемний нарис М. Дальногого "Перервана розмова" і статтю "Вовки в овечій шкурі?".

У "Перерваній розмозі" сигналізується про можливість того, що наші діти, діти політичних емігрантів, які поїхали світ за очі, тікаючи від марксистсько-соціалістичного пекла в СССР,— через свою недосвідченість і легковірність можуть підпасти — а подекуди, може, й уже підпадають — впливові модної в американських і канадських "академічних", кабінетних колах марксоманії. Ці марксомани, навіть і тоді, коли вони не схвалюють методи советських марксистів, ідеалізують таких осіб, як терорист Че Гевара, Альєнде та "еврокомуністи".

Якщо їхній вплив справді діє на якусь частину нашої молоді, то незалежно від його маштабів з ним треба боротися. Ми власними очима бачили марксизм на практиці.

Треба роз'яснити молоді, що той романтичний туман, яким марксоляби огортають Че Гевара й інших, іде з отруйних джерел, з намірів комуністичних пропагандистів сдуруманити мозки їх серця молоді, щоб використати її в своїх тоталітарних плянах. Зокрема, треба застерегти нашу молодь і проти марксизму Л. Плюща. Змалку вихований у цій ідеології, Плющ був настільки загінотизований її гучною фразеологією, що й після багатьох років советської дійсності ще не може від неї звільнитися...

Комунизму з людським обличчям просто не може бути. Марксизм — це ідеологія тоталітарного типу; він не допускає ні різнопартійності, ні свободи мислення, ні критичної постави. Як політико-економічна структура, бувши видуманий Марком "з його власної голови", бувши спробою Маркса поставити на науковий ґрунт колишні утопії, він зазнав повного фіяско в усіх намаганнях здійснити його в практичному житті. В СССР він призвів до потворного державного капіталізму чи індустрияльного феодалізму із староєгипетськими формами рабства.

Че Гевара був агентом Кастро, кубинського диктатора, улюбленаця советських олігархів, і діяльність Гевара була водою на московський млин.

У наступному числі "Нових днів"
крім інших статей:
ПОГЛЯД І ДЕЦО
Становище на Україні — очима російського письменника з Києва
НЕВИДУМАНІ ОПОВІДАННЯ
Пригоди скитальців на різних континентах

Альєнде в Чілі фактично прокладав шлях комуністичній тоталітарщині — незалежно від його особистих ілюзій. Таку роль відіграв колись у Росії Керенський. Хоч сам він був не марксистом, а есером-соціалістом немарксистського переконання, він, проте, вважав ленінових комуністів своїми "братами по революції", іншою революційною партією. Своє часу він їх не знешкодив і за це поплатився "по заслузі": йому довелося, рятуючи від них своє життя, тікати за кордон, переодягнувшись жінкою...

Не може бути ніякого сумніву в тому, що, якби Альєнде вдалося консолідувати свою владу, то в дуже скорому часі його усунули б від влади самі комуністи, використавши його як свого дорогоекладача.

Альєнде міністр закордонних справ Орландо Летельє, уже втікши після перевороту в Чілі, писав у листі до дочки Альєнде: "Може колись ми зможемо зробити в Чілі те, що Кастро зробив у Кубі". Коли ми пригадаємо, скільки голів скосив диктатор Кастро в Кубі, ми будемо мати ясніше уявлення про "демократизм" уряду Альєнде.

Звичайно, нинішній режим у Чілі теж тоталітарний і тому не може мати нашої симпатії. Але на користь Піночета промовляє той факт, що він запропонував Брежневу вимінити чілійського комуністичного вожака на Буковського. Може, не такий уже чорний цей Піночет, яким його малюють комуністичні пропагандисти...

Щодо "еврокомуністів", які б'ють себе в груди, запевняючи всіх, що вони справжні демократи, то в статті "Вовки в овечій шкурі?" викладено серйозні причини, чому не можна надто поспішно довіряти їх запевненням. Їхня дволінійськість, їхня гимущена незгода з терористичними методами їх совєтських колег може бути тільки маневром для того, щоб заспокоїти недовір'я та сумніви людей у своїх країнах і зібрати голоси на виборах.

Недавно в Еспанії відбулася нарада лідерів "еврокомуністів". Осудивши загальними фразами політичну нетерпимість, вони, проте, ані одним конкретним словом не згадали терор в СССР, не відмежувалися від совєтської "практики". А доки вони не зроблять цього в міротворчому документі, не може бути їм віри.

Обидві рекомендовані мною статті варти того, щоб прочитати їх непоквапно і вдумливо. Вони дають багато матеріалу для актуальних думок

**

Прошу читачів пробачити нашему журналові кілька непробачних помилок та недоглядів, допу-

Наш журнал може бути не гіршим, і навіть кращим від іншомовних журналів західного світу, справжнім часописом нових днів. Мусимо на це сили. Але здійснити це зможемо тільки маючи кошти на оплату авторів і технічних працівників. Приєднуйте нам нових передплатників.

"НОВІ ДНІ" ОГОЛОШУЮТЬ КОНКУРС НА МІНІ-ЕСЕЙ на тему "ЧОМУ УКРАЇНА МАЄ БУТИ САМОСТІЙНОЮ ДЕРЖАВОЮ"

Есеї повинні бути стисливими, по змозі все-осяжним і переконливим формулюванням аргументів на користь української державної самостійності. Мусить бути не довшим від 3—4 сторінок друкопису.

Строк конкурсу — 1-го червня ц.о.
Найліпші есеї будуть опубліковані в журналі,
а найкращі з них відзначенні

щених у березневому числі. Я сам вжахнувся, коли побачив у надрукованому журналі під заголовком "Усіх читачів просимо виправити", мабуть, більше помилок, ніж виправень, та незакінчені підзаголовки над статтями "Наука лихих часів" і "Між Гоголем і Шевченком".

Як могли статися такі прикрай недогляди?

Я не живу в Торонто, і останню коректу журналу перед здачею його в друкарську машину мені посилають поштою. Того разу адміністратор видавництва повідомив мене, що журнал має бути видрукований спішно, і нема часу посылати його мені, але останню коректу прочитає спеціально запрошений коректор, який виправить усі можливі помилки складачів. Проте, коли я одержав уже видрукований журнал, там "сяяли" пе-релічені вище недогляди.

**

У цьому числі ми друкуємо відповідь В. Онуфрієнка на статтю "Н. Г." під наголовком "Чи справді В. Онуфрієнко наближається до Т. Шевченка".

У цій статті, написаній у грубо тенденційному й брутальному тоні, Н. Г. — без скільки-небудь серйозної спроби дати критичну аналізу творчості В. Онуфрієнка — робить Онуфрієнкові ряд надуманих і необґрунтovаних закидів, атакуючи його не тільки як поета, а головно як людину. Цей "opus" являє собою приклад того, як не можна писати критичні статті.

У зв'язку з тим, що це число нашого журналу виходить зі спільненням, ми не могли своєчасно привітати наших читачів і авторів зі святом Воскресіння Христового. Дякуємо всім, хто надіслав привітання нам!

Слово мають читачі

ПРАВОПИС, ПЛАТОН і В. ЧАПЛЕНКО

"Платон — мені друг, але істина — більший друг". Так проф. В. Чапленко закінчив свою статтю "До історії однієї спроби" (Н. Д., грудень 1976), а ми починаємо наші вияснення.

Пропозиція впорядкувати нашу правописну практику вийшла від членів Об'єднання українських педагогів Канади — мабуть, від пок. Кегелії Паліїв. Об'єднання запросило В. Чапленка з програмовою доповіддю про те, як її здійснити.

Його пропозиції укласти посібник з теоретичного мовознавства й правописний порадник та організувати правописну комісію не були схвалені, тільки взяті до уваги; третя ж не могла бути схвалена, бо педагоги розуміли, що вони, як не-фахівці, не мають права творити правописну комісію; це можуть зробити тільки наукові заклади. Натомість, Об'єднання створило організаційну комісію для впорядкування правописної практики, яка мала підготувати все потрібне для праці наукової правописної комісії. (На жаль, наукові заклади її не створили). До організаційної комісії ніколи не належали Л. Ромен, І. Демиденко, В. Луців і К. Паліїв, яких В. Ч. називає членами мітичної "Правописної комісії".

Про ухвалу тієї комісії гидати його курс мовознавства нам нічого не відомо. Організаційна комісія не могла також, без гідома наукових закладів, "доручити комусь із наших мовознавців" укласти правописний порадник, бо не мала права те робити. Також незгідне з дійсністю твердження, що після виїзду В. Ч. з Канади справа випала з-під його контролю, — бо вона ніколи під його контролею не була. Комісія ніколи не зверталася ні до проф. Шевельова, ні взагалі до кого-небудь із пропозицією укласти правописний порадник, тим більше, що майже всі мовознавці були проти того проекту.

Після кількарічних даремних зусиль створити правописну комісію організаційна комісія за згодою наукових закладів звернулася до проф. Я. Рудницького і потім (на піораду проф. Шевельєва) до проф. О. Горбача з пропозицією запроектувати доповнення й уточнення "харківського правопису". Проект мали розглянути наукові заклади — кожен окремо.

Ніякого "правопису" Крип'якевича ніколи не було, а проект виконано на "харківському правописі", який уклав для НТШ у Львові 1929 року М. Возняк, літературознавець. О. Горбач і не збирався давати ніякого коментаря. Проект було

розіслано не письменникам, учителям і журналістам, а науковим закладам і всім відомим мовознавцям та україністам — приблизно 30 osobam.

Я не "розгромив" у "Сучасності" цього проекту, який В. Ч.уважав цілком добрым, а помістив там у березні 1967 року статтю з аналізою "харківського правопису", що мала послужити як допоміжний матеріал для — нествореної — правописної комісії.

Уся ця робота не проходила "плебісцитними" шляхами, а в порозумінні з науковими закладами, оскільки можна було домогтися їх згоди. Комісія не звернулася до П. Ковалева за порадою В. Чапленка, а Філологічна секція НТШ у США, гідкнувши проект Горбача, запропонувала Коалева як автора нового правописного підручника, що мав бути — у протилежність до Возняко-го — справді науковим. Комісія мусіла погодитися. Але коли новий підручник схвалили до вжитку НТШ і УВАН, комісія мусіла вперше діяти всупереч ухвалі наукових закладів і відмовилася його друкувати з огляду на численні речові помилки.

Про "Український правопис" П. Ковалева та діяльність організаційної комісії я написав додаткові в статті, яка незабаром повинна з'явитися друком.

Комісія написала Чапленкові про деякі його незгідні з фактами твердження (лист 22 березня 1969 р.), але він або забув про них, або не прийняв наших вияснень до відома і далі повторює свої твердження.

I. В. Манастирський
секретар орг. комісії

НЕ ТАК ДАВНО...

В журналі "Нові дні" (грудень, 76 р.) проф. В. Чапленко в статті "До історії однієї спроби" перелічує осіб, які були на засіданні правописної комісії (Торонто, 1961 р.) і в тому числі згадує моє прізвище. Це помилка.

Я був на педагогічній конференції, але не належав до правописної комісії з тих причин, що я не мовник. Правда, "мене болить", коли бачу безграмотну й примітивну пресу та підручники, наприклад, видання Шкільної ради УККА. На мое запитання, чому на конференції виставлено шкільні підручники лише видання Ш.Р., головуючий д-р Зелений зауважив, що "вони є найкращі". Але проф. Я. Славутич у своєму виступі

сказав, що найкращими є видання "Нових днів".

Тоді ж мені довелось узнати на деякі "шедеври" в підручниках Ш.Р.; зокрема, пояснення незрозумілих слів. Наприклад: "Кавун — є соледкий гарбуз", "Ладан — пахуче кадило". А в читанці для 3 класи, написаної трьома авторами (але не підписаними) під мовою ред. проф. Ковалева "пояснено", що "дикий кабан — це єдика свиня". Це подібне на третяковське (здатється!) "пояснення", що "зєрьовка — вервіє толстоє". Правда, то писалось у XVIII ст., а українці мають таких "писарів" у XX ст....

Тоді ж я відзначив однієї з підручників Ш.Р.: наприклад, друкують слов'янською мовою "Христос воскрес, смертю смерть поправ і сущім у гробах жівот дарував", коли є переклад українською мовою: "Христос воскрес, смертю смерть подолав і тим, що в гробах, життя дарував".

На це зауваження головуючий д-р Зелений (а може, Луців) вигукнув: "Краще писати слов'янською мовою, ніж друкувати безбожні підручники". Це був закид "у город" "Нових днів", проти яких перед тим велась безсовісна кампанія Барагурів та інших.

Ілля Демиденко

ВРЯТУЙМО ЗАВЕРШЕНУ НАУКОВУ ПРАЦЮ

Шість років тому в Мюнхені була надрукована моя "Історія нової української літературної мови" (хоч роком видання поставлено 1970 рік).

Це велика, на 448 сторінок академічного (тобто найбільшого книжкового) формату книжка, надрукована добром друком на добром папері.

Над цією книжкою я працював багато років, зібрав у ній і виклав на підставі своєї оригінальної концепції великий фактичний матеріял з історії розвитку нової, від 18 ст. почавши, української літературної мови та українського правопису.

Такої праці в нашому мовознавстві ще не було, та й досі ще нема в широкому вжитку. Видана в Києві, хоч і більша розміром, "Історія української літературної мови" написана за вказівками "старшого брата" з Москви, з відомих усім причин, непридатна для вжитку вільних українців (див. мою рецензію на неї в журналі "Н.Д.", ч. 157, 1963 р.). А моя праця могла б бути настільною книжкою кожного вчителя української мови, студентів, що вивчають українознавство, журналістів та багатьох аматорів рідної мови на чужині. Виклад у моїй книжці легкий, приступний для широкого кола читачів.

Дещо з історії цього видання. Свого часу, коли ця книжка ще друкувалася, я заплатив згідно з умовою дві третини за її друг (2100 ам. доларів). Але друкар, надрукувавши її, порушив нашу умову й не вислав мені накладу (500 примірників) з нечесною метою взяти з мене більше, ніж йому належало. Так він крутив десять місяців, а потім вислав рахунок у німецьких марках (хоч умова була, що я платитиму ам. доларами за

курсом 1970 р.). А що американський уряд тоді юже знизвив вартість свого долара у порівненні з нім. марками, то я мусів би заплатити чи не вдвічі більше, ніж йому належало. Тепер він хоче, щоб я заплатив за сучасним курсом долара.

Проте справа для мене тепер не в грошах, а в тому, що мої побутові умови (житлові) так змінились, що я не мав би де навіть скласти цю "книжкову вагу", як також не маю можливості це видання продати.

Я звертався кілька років тому до двох книгарень — у Мюнхені й Канаді, але не одержав від них навіть відповіді на мої листи. Нещодавно я звернувся був до створеного в Канаді Наукового інституту українознавства на чолі з проф. М. Лупулом, але одержав від нього відмовну відповідь. Пізніше я запропонував цю справу управі Українського Гарвардського фонду, даруючи їм 450 примірників накладу, але не одержав на цю пропозицію ніякого відгуку...

Це все й примусило мене звернутися ще через пресу з запитанням: "Хто допоможе врятувати готову до вжитку наукову працю?"

Зацікавлених цією справою осіб чи організацій прошу звертатися до мене через редакцію або адміністрацію "Нових днів".

Василь ЧАПЛЕНКО

ПРО НАШИХ "ВОЛЮНТАРИСТІВ"

У лютому цього року я слухав у Мюнхені доповідь п. Слави Стецько про діяльність "Антибільшевицького Блоку Народів". Вона розповідала про те, в яких країнах Європи, Азії і Америки відбулися з'їзди з участю АБН і як ці з'їзди проходили.

Доповідчака нарікала на байдужість західних урядів до пропагандивної діяльності АБН та описувала успіхи АБН у "феодальних" країнах (це її слова) Азії та Латинської Америки. Вона закликала присутніх жертвувати гроші на подорожні пропагандистів АБН до цих країн.

Один із присутніх запитав доповідчу, чи не краще було б зібрані АБН кошти вжити для видання солідної наукової літератури іншими мовами, ніж витрачати їх на пропагандивні подорожі до різних екзотичних країн, які не мають ніякої ваги в міжнародній політиці. Промовець відзначив також, що пропагандні публікації АБН не дуже високої якості, бо орудують переважно гучними фразами, які не впливають на освічених людей; ці люди хочуть знати факти, а не просто читати гrimучу фразеологію.

Виступаючи на цьому з'їзді, я висловив своє задоволення тим, що наші партії, здається, починають улаштовувати публічні доповіді з дискусіями. Я зазначив також, що особливо потрібно вийти "на люди" ядру АБН — ОУН Бандери.

Відзначивши симпатію цієї партії до опресивних режимів, таких, як були недавно в Потугалії, Еспанії, Греції, в деяких країнах Південної Америки, я підкреслив разом з тим, що АБН шукає для себе підтримки і в демократичних країнах. Я назвав це "двоїстою грою" і прочитав слова С.

Бандери з статті в газеті "Український самостійник" у лютому 1950 року:

"Починаючи від 1945 року, різні кон'юнтуристи, роблячи з себе речників "демократизму", намагаються втягнути українську самостійницьку політику в таку ж саму гру в демократію, яка відбувається на міжнародному форумі... Справжнім мотивом того галасування не були дійсні потреби українського визвольного руху й українське ество, а безкритичне сприймання й нерозуміння того, що по суті діється в міжнародному житті, пілтке бажання уподібнитись до зовнішнього світу, до поточної моди".

Я відзначив, що С. Бандера вважав демократичний устрій невідповідним "українськомуству". Проте він дозволив своїм пропагандистам користуватися демократичною термінологією для пропагандивних цілей. Такої тактики ОУН (Б) дотримується як нині.

Шумиху, яку АБН підіймає на міжнародному форумі, я вважаю неефективною. Організовані ним з'їзди й демонстрації в різних країнах нашому народові не допоможуть. Матиме значення постава керівних діячів демократичних великороджав, але АБН не має доступу до них. Я нагадав про те, як під час війни 1914-1918 років чеський емігрант Т. Масарик діловими аргументами здобув симпатію американського президента та урядів Англії і Франції, — які й створили незалежну Чехословаччину. Масарик і його сднодумці тоді не чинили шумихи, а діяли ефективніше.

На мою думку, шумиха АБН завдає шкоди советським політ'язням, натякаючи на їх нібито з'язки з ним. Стецькова пропаганда за "весенародне повстання" на Україні в цей час — безвідповідальна писанина, бо дає советчикам зможу пред'являти своїм політ'язням обвинувачення в "контрреволюції".

АБН, власне ОУН (Б), виступає як єдиний речник українського народу, не маючи на це ніякого права. Він не має зв'язку навіть із двома одноіменними партіями. Інші учасники дискусії також говорили про намагання "бандерівців" монополізувати українське політичне життя. Це давня тенденція "бандерівців", яка свого часу ловела до випадків братобізвіства під час повстанського руху 1943 року.

Днем раніше я слухав доповідь д-ра А. Фіголя на тему "Політична консолідація української еміграції". Я в дискусії сказав, що єдиним шляхом до такої консолідації має бути відмова деяких політичних середовищ від ідеології Д. Донцова, який радив "змести з дороги всі лібералізми, демократизми...". Але коли немає спільної демократичної платформи, то наслідком може бути тільки громадянська війна між претендентами на єдиновладність.

Одна учасниця дискусії сказала мені, що не годиться криткувати мертвого Донцова. Дивна заява: мовляв, можна критикувати мертвих Хмельницького, Грушевського, Винниченка, Петлюру, тільки не Донцова...

АБН не зможе приєднати нам симпатії вільно-

го світу, бо реакційна ідеологія Стецька та його однодумців широко відома. Для них і досі головним ідеологом залишається Донцов, ідеологія якого дуже нагадує ідеології різних тоталітаристських партій, включаючи й комуністичну.

Після своєї доповіді С. Стецько перелічила політичні середовища, які входять до АБН, крім ОУН (Б). Серед них вона назвала гетьманців, які вважали своїм вождем Данила Скоропадського. Цей Д. Скоропадський свого часу пропонував свої послуги німецьким нацистам. Про це писав у своїй книзі Равшнінг, колишній голова сенату вільного міста Данцига.

Коли я нагадав про це учасникам "дискусії", на мою адресу було зроблено багато погроз "розправитись" зо мною.

Далеко ще цьому політичному середовищу до розуміння демократії, яка гарантує свободу інформації і критики. На критику воно відповідає погрозами... Щодо коштів, які АБН витрачає на подорожі своїх агентів, то можна лише пошкодувати, що вони витрачаються так непродуктивно.

Хочу нагадати нашим "волонтеристам" слова Івана Франка:

"...І бажаю, щоб ви гідно,
Спільно, свідомо й свободідно
Йшли до спільноти мети!"

На жаль, ці "волонтеристи" діють усупереч заповітам Великого Каменяра, бо інтереси своєї партії ставлять над усе. Але така політика стойть на перешкоді нормальній організації нашого політичного процесу та нашій боротьбі проти совеччини. Орієнтація абенівців на реакційні режими у відсталих країнах світу робить їх нездатними боротися за свободу нашого поневоленого тоталітарним комунізмом народу.

Визволення України від комуністичної диктатури вимагає від нас гуманізму, демократизму та спільної, узгодженої праці всіх наших політичних середовищ.

Панас ФЕДЕНКО

ПРО КАНАДСЬКІ ШКОЛИ

Як педагог і адміністратор онтарійських англомовних шкіл, хочу відповісти на нотатку, вміщену в "Н. Д." під заголовком "Українська мова в державних школах Канади".

Державних шкіл у Канаді немає. Шкільною справою тут відають уряди провінцій. У кожній провінції є своє міністерство освіти, свої шкільні та університетські програми та свої вимоги до вчителів. Виняток з цієї системи зроблено лише для дітей ескімосів, індіян та дітей військовослужбовців, освітою яких відає федеральний уряд.

У наслідок такої системи вчителі, напр., з Онтаріо чи Альберти, не можуть працювати в Британській Колумбії чи Квебеку. Для кваліфікованих учителів з інших провінцій потрібна онтарійська атестація, видана онтарійським міністерством освіти. Для одержання її потрібні роки, періодично перевишка.

Ростислав Василенко
Директор 8-річної школи, Оттава

Полум'яне слово патріота

Світличний зрикається СОВЕТСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Іван Світличний, якого після арешту в січні 1972 року засудили на сім років позбавлення волі і п'ять років заслання, тепер в Пермських таборах. Він звернувся до Миколи Бажана з відкритим листом, що тепер поширюється у самвидаві. Лист написаний з метою з'ясувати Бажанові, який є депутатом Верховної Ради УССР, причини відмови від громадянства ССР.

Наводимо окремі місця зі звернення Світличного.

Про заборону працювати в галузі літератури Світличний пише:

"Ви знасте, Миколо Платоновичу, що не тільки перед другим (1972), але й задовго до першого (1965) арешту я був для влади персона нон грата і жив, хоч і на свободі, але поза законом. Не раз мене запрошували на роботу, але потім, г процесі оформлення, це виявлялося неможливим не лише для мене, але й для керівників установ. Найдовша баталія за мое право працювати велася в Інституті філософії АН УССР, куди тодішній керівник відділу М. Гончаренко запросив мене на посаду наукового співробітника, а директор Інституту П. В. Конків, людина впливова в урядових колах, переоцінюючи власні можливості, хотів не послухатися керівної вказівки тодішнього секретаря ЦК КПУ А. Скабі і пробував заражувати мене співробітником Інституту всупереч його волі, — все те тривало більше, як півроку і весь час я працював не затверджений офіційно, аж поки філософи визнали свою і ще більше мою поразку. В редакціях журналів і в республіканських видавництвах такі спроби закінчувалися набагато скроміше.

Однак заборону на професію я не сприймав трагічно і посади, чини і кап'єра не входили в мій життєвий ідеал, мене вдовольняла роль скромного літератора, що заробляє на прожиток літературно-критичними статтями та поетичними перекладами. Але це також виявилось неможливим. Крім заборони на професію, я ще мав заборону на друк: мое ім'я не повинно було з'являтися в пресі ні під яким художнім і літературно-критичним чи науковим твором. То те, чого я не зміг друкувати під своїм ім'ям, я легко публікував під чужим, під іменами живих, реальних людей, які друкуючи мої статті, робили мені послуги (я принаймні мав на що жити), і я їм за це досі щиро вдячний..."

Далі Світличний розповідає про ті сили, які вели наступ проти шестидесятників і про причини, чому вони це робили.

"Була своя логіка, за якою гнаними, дискримінованими були В. Стус, а не М. Сингаївський, Л. Костенко, а не Коротич, В. Іванисенко, а не І. Дзверін, М. Воробйов, а не Юхимович, так само як раніше шпетили Рильського, Довженка, Союзу, але ніколи Собка, Дмитерка чи Мельничук. Логіка та свідчить, що Сверстюки-Стуси (а з ними й Ваш слуга покірний) опинилися за бар'єром літератури й суспільного життя не випадково. Коротичі-Сингаївські такої долі не зазнали і зазнати не могли. Я далекий від того, щоб у всьому добачати залізну руку влади, підступ чекістів і цим пояснити всі прикрі випадки літературного життя, ото ж і тут я бачу вияв передусім внутрішньо-літературної боротьби, а вже потім — також і втручання позалітературних сил. Та лінія в українській поезії, яку започаткувала Ліна Костенко, а потім розвинули І. Драч і М. Вінграновський, а потім — В. Голобородько і М. Воробйов, не була "ще одна" літературна течія, що могла плисти поруч чи паралельно, чи незалежно від водно-поетичної стихії, друкованої численними Ющенками. Ні, вона, кардинально міняючи теми, стиль, літературну техніку, змінювала й саме уявлення про літературу, її призначення, її можливу роль в суспільному житті, а після цього весь той, вибачайте за різкість, мотлох, яким засмічували й засмічують літературу Дмитренки і сингаївські, поставав у своєму власному, дуже, скажу Вам, непривабливому вигляді. і видавати себе за поезію якому було важко, майже неможливо. Тим-то вся борзописна братія дружньо і згуртовано зустріла "шестидесятників" у штики і з самого початку вишукувала, виходила і присобачувала кому тільки могла всіляки страхітливі "ізми" — від формалізму до націоналізму і ревізіонізму, — лякала тими "ізмами" себе й інших, підносячи далеко не безкорисливі політичні спекуляції на рівень принципової ідейно-суспільної боротьби..

Але була в "шестидесятників" і ще одна, куди празливіша "ахіллесова п'ята" подівняно з цілком безп'ятими Юхимовичами. Ліна Костенко увічнює славою імена тих, хто ліг у промерзлу землю Соловків і Колими, і В. Симоненко творить рециклем згиюному кукурудзяному качанові, а М. Вінграновський насмілюється ганьбити тих, хто "за професію взяли любов до партії й народу", тобто всі вони пхали носа в те, що було прерогативою диктаторських органів і чого богообязчені Дмитерки-Юхимовичі боялись, як чорта, і боячись, тільки й те знали, що клялися в своїй вірності і відданості кому належиться..."

Про причини свого арештування і засуду Світличний пише:

"Поза законом опинився і був арештований, раз і вдруге, і був засуджений за самвидав, тіль-

ки за самвидав, бо вся історія з бельгійцем Добошем, з приводу якої ніби то мене арештували, від початку до кінця липова, і пришли мені її тільки для застрашення інших: хто б не був той Добош, а я — з погляду державних інтересів — говорився з ним бездоганно, нічого не зробив і не сказав такого, що мені можна було б постагти на карб, а якщо ставити, то з таким самим успіхом Вам, Миколо Платоновичу, чи І. Драчеві, чи Ліні Костенко можна закинути знайомство з В. Вовк, або А. Г. Горбач — незалежно від того, як поводилися Ви, чи як поводилися з Вами...

А до самвидаву я справді був причетний — і це був головний мій "злочин" перед владою, це був єдиний пункт моєго звинувачення, за це мене й покарали дванадцятьма роками ув'язнення і заслання. Тим часом до самвидаву, основного предмету моєго звинувачення, я був причетний своєрідно, жоден мій твір самвидавом не поширювався — на жаль, не поширювався, бо з того часу, як кращим здобуткам української літератури доступ до читача був перекритий і вони виготовлялися тільки кустарно, потрапити до самвидаву — значило здобути громадське визнання, знак вищої якості.

Наши славні чекісти, щоб довести мій антирадянський і націоналістичний світогляд, запитали більше ста свідків і в кожного допитуваного цікавилися, чи не говорив я їм чогось антирадянського. Згадайте, Миколо Платоновичу, що серед більше як ста допитаних були і мої друзі, і мої тороги і просто байдужі люди, і тут би вже шила в мішку не втійти. Яка ж прикрість чекала моїх суддів, коли жоден (!) із допитаних не міг сказати чогось проти мене, і з нічого сконструйовану версію про мою усну антирадянську агітацію і пропаганду навіть не дуже вимогливі на докази судді мусіли відкинути. Але й після того, як стало ясно, що мій крамольний світогляд не виявлявся ні усно, ні письмово, тобто зовсім таки ніяк, судді не наважилися поставити під сумнів витворену чекістами формулу про "антирадянський націоналістичний світогляд" Світличного і у вироку повторили слово в слово: інакше бо треба було припинити справу через недоведеність злонину, відпустити підсудного на свободу. А зробити це вони, певна річ, не могли.

Чи варто мені, шановний Миколо Платоновичу, після цього чіплятися за радянський пашпорт і, виголошуючи гучні оди фальшивому патріотизму, прирікати себе на духовну смерть? І в чому більше патріотизму: в тому, щоб піднявши руки дотори, вже ніколи не опустити їх для творчої праці, імітуючи таку-сяку діяльність, як І. Дзюба недолюдними (нечітко) стінгазетівськими дописами, чи в тому, щоб взірцем для себе взяти приклад Герценя і Драгоманова, звинувачених у зрадах і шпигунствах, але насправді відданих своїй Вітчизні так, як жоден із квасних і ковбасних патріотів?

Наши славні чекісти ліоб'язно пояснили, що посилатися на конституцію я не маю жодних підстав, вона-бо, конституція, гарантує свободу

слова, друку, зборів, демонстрацій тільки в інтересах соціалізму, а що такого права мені конституція не дає, то не мое собаче діло, на те є компетентні органи, і вони, стоячи на твердих конституційних підставах, самі вирішують і тільки вони й можуть вирішити, чи вірші І. Калинця, або статті Е. Сверстюка підривають або послаблюють радянську владу, чи можуть автори тих віршів і статей користуватися конституційною свободою слова, чи на основі тієї ж таки конституції пойдуть пасти білих ведмедів..."

(Повний текст відкритого листа Світличного буде надрукований в журналі "Сучасність").

З БІОГРАФІЇ ГЕРОЯ

Микола Руденко нар. 1920 р. в с. Юр'ївці Луганської обл. в родині шахтаря. Письменник майже не пам'ятає батька — він загинув на шахті, коли хлопцеві було шість років. Виростав з сестрою й матір'ю, що жила на скромну пенсію. По закінченні середньої школи 1939 року Руденко вчився на філологічному факультеті Київського університету. Всю 2-гу світову війну перебував на фронти, брав участь в обороні Ленінграда. Після тяжкого поранення понад рік лікувався, потім знову повернувся на фронт. По війні працював редактором відділу поезії у видавництві "Радянський письменник", з 1947 р. до 1950 р. — відповідальним редактором журналу "Дніпро".

Перша книга віршів "З походу" вийшла в 1947 році. В наступні роки були видані збірки поезій "Незбориме плем'я" (1948), "Поезії" (1949), "Мужність", "Світла глибини" (1952), "Переклик друзів" (1954), "Поезії" (1956). В останнє десятиріччя М. Руденко виступав переважно в прозі. Видав роман "Вітер в обличчя" (1955) і "Остання шабля" (1959), а також збірку оповідань і нарисів "Біла акація" (1962).

В 1960-их роках помітний перелам у поглядах М. Руденка, зокрема в його статті "Поезія і полярність", яка була надрукована в київській "Літературній Україні" (30 січня 1962 р.). Згодом М. Руденко включився в рух оборони громадянських прав в Україні, став членом групи Міжнародної Амністії в Москві, а 3-го липня 1975 р. написав обширний лист до Л. Брежнєва.

Опинившись поза партією і поза СПУ, М. Руденко був затриманий і на початку лютого 1976 р. посланий на примусову психіатричну експертизу в Київській психоневрологічній госпіталі, де був два місяці. КГБ зикликало багато разів його дружину та інших осіб, знайомих і сусідів письменника, вимагаючи в них підписання заяви, що М. Руденко ментально хворий. Згідно з одержаною вісткою, ні одна осoba не підписала такої заяви, і експертиза мусіла ствердити, що письменник психічно здоровий.

Перебуваючи на психіатричній "експертизі", М. Руденко написав поему "Історія хвороби" (щоденник кандидата в шизофреніки). Поема ця набула поширення в українському самвидаві.

Перервана роздмова

ПОКОЛІННЯ ПІД ЗАГРОЗОЮ

За стінами бібліотеки лютувала справжня польська хуртовина. Рідкісна в цих околицях метелиця та пообідній час у п'ятницю спричинилися до того, що в бібліотеці було мало студентів. Я сидів за довідковим столом. Хоч і не був зайнятий, проте перевіряти стіс новоскаталогізованих книжок чомусь не хотілося. Я думав, як добрatisя увечорі до Торонто, де мені треба виступити з доповіддю, коли всі дороги з міста замело снігом.

До моого стола підійшов високий, смуглій юнак. Він мав на собі зручайні вибляклі, знизу розтріпані джінси, дорогу, але пом'яту й заялонжену куртку, розхрістану і, мабуть, давно не прану сорочку. Ну й, звичайно, студентський мішок через плече.

Однаке вся ця модна й навмисно визивна маскарада, включно з довгим, на всі боки звисаючим чорним волоссям, не могла відвернути моєї уваги від його живих, допитливих очей.

Протягом останнього тижня я помітив, що кожного дня він неспішно проходив повз мій стіл, приязно всміхаючись і вітаючись кивком голови. Я не знав його прізвища, але був чомусь певний, що десь, колись його бачив не раз. І ось, нарешті, він таки підійшов до стола, очевидно, з якоюсь справою.

— Добрий день. Вибачте, чи ж пан Дальний? — запитав він українською мовою.

— Добрий день... Залежить, для кого, — відповів я, трохи заскочений цим несподіваним зверненням.

— А я Олег ...ський. Ви, напевно, знаєте моого тата.

— Вашого тата? Я ж знав і вас, і вашу сестру, і старшого брата, Михайла. Як ся маєте? Ми колись часто стрічались із вашими батьками, — на різних імпрезах, на оселі, на озері Симко! — відповів я, пригадавши всю родину ...ських.

— Так, це було тоді, коли українці з українцями ще могли говорити, — відповів, усміхнувшись Олег.

— А хіба тепер не говорять? — запитав я більш з удавачим, ніж справжнім здивуванням.

— Тепер? У Торонто? Я з рідним татом більше не говорю. Ні до чого не договоримось...

— Але ж з мамою говорите, напевно, — пояснював я.

— Та маму я вислухую, але, коли вже маю досить повчань, тоді цілу її, кажу — "До побачення!" і від'їжджаю до себе...

— О, то й ви не живете з батьками? Вибачте, я цього не знат.

— Нічого. А чого б я мав жити разом з ними? Щоб збожеволіти? Чи щоб довести до божевілля їх самих?... Ну, от хоча б через оцю дурну фрізуру, — додав по хвилині трохи гордовито, а трохи винувато, шморгнувши рукою по розкуюважений довгій чуприні.

Я бажав подібної розмови кілька років, деколи намагався спровокувати її навіть англійською мовою, але ніколи нічого з цього не виходило. Відповіді молодиків майже завжди були якісь гимушенні й обмежувались стандартними — "так" або "ні", або "ог, дякую" і на цьому кінчалась "зустріч поколінь". Тепер переді мною, здавалось, була виняткова нагода. Але Олегова ширість мене спантеличила, і я фактично не знат. як краще продовжувати цей діалог. Нарешті я вирішив бути теж ширим:

— Звичайно, ви зріла людина й маєте право на незалежність та на власне життя. Але, скажіть, як ви даете собі раду?

— Знаєте, спочатку було тугувато, але виучав П'єр Трудо та й муципальні боси, яких лякає привид революції... А за декілька місяців батьки примирились зі мною. Пообіцяли платити за порядну квартиру та взяли на себе інші видатки, поки я вчитимусь. Правда, поставили дві вимоги: перше, що я оженюся тільки з українкою, а друге, — що мушу бути в них бодай на Різдво і Великдень, а по-можливості й тоді, коли вони влаштовують щорічну велику "парті". Останню умову я часто навіть перевиконую, а передостання все одно ще не актуальна.

— Ну, що ж, непогані умови. А що ж ви стурдіюєте, коли можна спитати?

— Та можна. Йду в ногу з часом. Спочатку брав предмети зі суспільної служби в Торонтонському університеті. Опісля вивчав журналістику в Оттаві, потім психологію в Лондоні, а зараз записався у вас на морську біологію. Має бути дуже цікаво вивчати морську біологію в місті, де немає навіть порядної річки, а моря майже ніхто й не бачив. А загалом, наказ тата я виконую так, що вісім або тільки п'ять місяців перебуваю в університеті, а решту — бомую, цебто роз'їжджаю по світу, — додав він із ноткою сарказму.

— Ви влаштувалися знаменито. Але чи усвідомлюєте, що так ви ніколи нічого не закінчите. молодий друже?

— Звичайно. Але я й не поспішаю збільшувати армію безробітних магістрів.

— Звідки у вас такий пессимізм? З добрим фахом і нині не тяжко роботу знайти...

— І закопатись у ній на ціле життя без відпочинку, без справжніх вакацій? Ні, дякую... Зрештою, стати невротичним рабом "роботи", як став мій тато та й майже ви всі, я завжди встигну.

Я й сам колись думав так, як мій молодий співрозмовник, але тепер заперечив:

— Будьте об'єктивніші, друже. Я ж знаю, що ви батьки вміють не лише працювати, але й відпочивати. І вакації використовують повністю. Я читав, що й минулого року вони їздили до Японії чи й на Тайвань, — сказав я трохи подратовано. Проте Олег не образився.

— Використовують, але чи відпочивають? Майже півдня женуться на котедж, півдня там малюють, чистять, косять траву, півдня їдять українські страви, запиваючи горілкою; опісля, як гарна погода, півгодини пройдуться чи посидять на пляжі і... давай назад. Або візьміть цих два чи три нещасні тижні вакацій. Готуються до них майже півроку, часто міняють пляни, сваряться. Нарешті, якщо і поїдуть, то хочуть оглянути півконтинент, заглянути в кожну туристичну діру, зфотографуватись перед кожною спорудою, щоб могти сказати: "І ми там були, і ми це бачили!" І замість відпочити, відпружитись, набрати нових сил, — повертаються ще більш виснаженими фізично й нервово, ніж були до вакацій...

— А хіба стиль "відпочинку" в більшості вашого покоління чимсь кращий? — перервав я його репліку, бо не хотілося слухати неприємну правду — особливо, коли вона стосується твоєї. — Я знаю, що молоді не люблять тепер наводити порядки, малювати хату, чи косити траву. Але ж більшість із них не проти дорогих екзотичних страв, екстравагантних напоїв та наркотиків. І женуться вони часто на довгий вікенд не в близький котедж, а на далеку "Союзівку", на океан, а то й до Мексики. Бо чейже не всі мають можливість "бомувати" по шість місяців кожного року... До речі, де ви засмажились так досконало серед такої страшної зими; хіба не в Колінгвуді? — запитав я вічливо, щоб трохи зм'якшити "шпильку".

— На наш Святвечір т щойно позернувся з Чілі. І саме в цій справі хотів говорити з вами.

— Ви були в Чілі? Якщо їздили від "Визвольного фронту" до генерала Піночета, то я не певний, чи спроможуся на прихильний коментар.

— Частково я їздив від "Визвольного фронту", але не від того, про який ви думаете. Я пробув там майже півроку неофіційним обсерватором від члійської опозиції і від "Міжнародної Амнестії".

Він, мабуть, помітив моє здивування, змішане з недовір'ям, і тому поспішив додати:

— Вам, певно, буде тяжко повірити, що після закінчення престижевих курсів українознавства та після кількох років діяльності в наших організаціях мене зараз захоплюють такі постаті, як Че Гевара, Альєнде, навіть, теперішній шеф італійської компартії — Берлінгер?

— Пане Олег! Після всього баченого мені нетяжко вірити в найдивовижніші раптові метаморфози теперішньої молоді. Але я просто не можу зрозуміти, як і чому ви стали захоплюватись типом людей, через яких ми з вашим батьком утратили батьківщину й опинились у Канаді.

— Ну, якщо ви справді так думаете, то й нам нема про що говорити. Дивно тільки, чому вас уважають лівим?

— Почекайте хвилинку, — сказав я, бо до стола наближалася панночка, погляд якої свідчив про те, що вона докладно знає, чого їй потрібно.

Вона була вбрана подібно до Олега, тільки мала, може, трохи коротше та плеканіше волосся. Вся її постать являла демонстративну самопевність.

— Вибачте, я знаю, що ви мені не зможете допомогти, але все одно хочу, щоб ви знали, — промовила вона до мене.

— У чому ж справа?

— Я вже тиждень шукаю в бібліотеці "Колиску сротики" Алена і Мастерса, і ніяк не можу знайти.

— Ви певні, що вона є в нас? Перевіряли каталог? — запитав я, відчуваючи, що паленію від п'ят до голови, хоча ніколи тієї книжки не читав.

— Так, у каталозі вона є, а на полиці — нема! на листі випозичених книжок також її нема.

— Виповніть відповідну форму, й вас повідомлять, як тільки книжка знайдеться.

— Я уже виповнила, але переді мною чекає на цій вже чотирьох читачів. Отже, якщо книжка знайдеться негайно, то я дістану її аж через місяць. А коли не знайдеться, і бібліотека замовить нову, то на неї прийдеться ждати півроку, якщо не рік. Я ж лопну до того часу!

— А ви пробували дістати її в сусідніх бібліотеках?

— Пробувала. Поліці з книжками про секс майже порожні всюди. На них по кілька нікому не потрібних примірників з пуританською чи віторянською тематикою...

— Мені прикро, але виглядає, що я таки не зможу вам нічим допомогти, — промовив я. Я ж не міг її сказати, що сотні нових книжок з цією тематикою лежать замкнуті в студійних шафах професорів і постградуантів, або попереставлювані на полицях студентами так, що й чорт їх не знайде.

— Я вам дістану цю книжку, — втрутівся в розмову Олег.

— Справді? Коли?

— Сьогодні увечорі, — відповів Олег таким тоном, ніби це була найпростіша справа.

Говорять, що тепер бракує дівчатам жіночого чаю, але досить було глянути на її обличчя, щоб заперечити цей наклеп. І якщо вона не кинулась Олегові в обійми та не розділуvalа його при всіх, то, мабуть, тільки тому, що бачила мою ніякість.

— Гей, яка ж я рада! Моє ім'я — Ждана. Ось тут моя адреса, — залепетала вона, написавши адресу на клаптику бібліотечної картки та простираючи її Олегові. Її очі сяяли вдячністю.

— Спасибі. А я — Ларі. Приємно познайомитись. Отож побачимось о лосьмій.

— Але напевно! Я ждатиму. Бай!

Мені здавалося, що Олег-Ларі готовий був піти із нею зразу, але, може, я помиляюся.

— Дякую, Ларі, за виручку, — сказав я щиро, хоч може й заживо поставив наголос на його но-ему для мене імені.

— Ог, це дрібниця. Але я відчуваю, що скандінавський Олег звучить і у вас патріотичніше, ніж канадський Ларі.

— Невже? Вибачте, це, мабуть, з давньої звички. Але чому ви назвали мене "лівим"? Хіба ви читаете українську пресу?

— Колись пробував. Але ж у ній перемелюється та сама жвачка, що й перед восьми роками.. а може ще й перед моїм народженням. Правда, коли я ще частіше перебував у дома, мені спрощяло велику приємність спостерігати тата, коли він читав українські видання, морщився, насуплювався, щось бурмотів, а тоді немилосердно підкresлював цілі абзаци червоним олівцем, де-коли жбурляв журнал чи газету в найдальший кут. Тоді я брав ці видання, відшукував закреплені рядки й демонстративно читав, щоб тато бачив. Повірите? Над багатьма цими підкresленими статтями стояв ваш підпис...

— Гм, тепер мені зрозуміло, як я попав у ліві елементи.

— Не обов'язково. Хіба ви не знаєте, що лівим уважають вас навіть деякі ваши приятелі? А пару років тому, коли я ще був "благонадійним", мені показували картотеку на вас. Вона ось яка! — розвів він руками майже на метр.

— Невже? А я й не знат, що я аж такий небезпечний, — усміхнувся я через силу.

— У тому й лихо, що до справді небезпечних у декого руки закороткі, а може й мозки замалі.

— похитав Олег сумно головою. — Все таки, ви ж не заперечите, що бороните Хвильового, Шумського, Симоненка, навіть таких комуністів, як Іван Дзюба, Дмитро Гнатюк і Олександер Дубчек?

— Не заперечую, — відповів я.

— Ну, так чому ж ви тоді проти Че Гевари, Альєнде, Берлінгера та інших марксистів, які були чи є й патріотами своїх країн, а не безкритичними й продажними агентами імперіалістів з Москви чи з Пекіна? Мечі потрібна відповідь на це питання. Мені потрібна адреса Леоніда Плюща.

— Але ж це не така проста справа, колего. Щоб дати вам задовільну відповідь, нам треба зустрітись приватно, і то не раз...

— Отже у вас немає готової відповіді на це питання? — усміхнувся він.

— Відповідь у мене, звичайно, є, але викласти її може взяти довший час. — відповів я, теж усміхнувшись.

— Ну, а якщо кількома словами? — пожартував він.

— Кількома словами? Будь ласка. Марксолюби, які орудують серед студентської молоді, напустили багато романтичного туману навколо Че Гевари, Альєнди та інших самозваних "друзів народу". Але фактом залишається те, що вони прокладали доріжку для тоталітарних комуністичних режимів — таких, як у ССРР.

— А на мою думку, — захитав головою Олег, — вони, хоч і марксисти, але зовсім не совєт-

ського роду. І не є агентами Москви. Вони — ідеалісти.

— Друже, може вони і є ідеалістами — хоч я і в цьому не певен. Але припустімо, що так. Проте історія багатьма прикладами вчить нас, що революції підготовують та здійснюють ідеалісти, але за ідеалістами приходять тоталісти — терористи, які, знищивши ідеалістів, установлюють свою жорстоку владу, дуже часто ще гіршу, ніж та, проти якої боролись ідеалісти.

— Можете дати мені конкретний приклад? — не повірив Олег.

— Прикладів скільки завгодно. Насамперед так звана Велика французька революція. Але найочевидніший приклад — це Російська революція 1917 року. Її готували різні політичні партії, у тому числі й есери, соціялісти — немарксисти й помірковані марксисти, так звані меншовики. Вони були ідеалістами. Потім усіх їх розстріляв спершу Ленін, а пізніше й Сталін винищив ідеалістів серед самих большевиків.

Олег замислено дивився на мене, не знаючи чи йняті мені віри. Я продовжив:

— Російські Че Гевари її Альєнде промостили шлях ленінцям і сталінцям. І це, власне, те, що робили й південноамериканські Че Гевари й Альєнде, те, що зараз роблять Берлінгери. Як тільки такі "маври" зроблять своє діло, іх застулюватимуть інші, які вже не будуть ідеалістами. Скажіть мені, пане Олег, як добре ви знаєте історію Російської революції?

— Дещо ми вчили в університеті. Але, може, не досить докладно, — відповів, знизвавши племічима Олег.

— І, може, ваши професори були з породи радикалів — марксистів. Я вам ось що хочу запропонувати, пане Олег. Простудіюте з кількох солідних книжок історію Російської революції — список цих книг я для вас приготую. Потім ми продовжимо нашу дискусію. А поки ви не знатимете об'єктивних історичних фактів, усякі дискусії будуть марні.

— Добре, я простудію. Але потім ми з вами поспоримо, — усміхнувся Олег.

— Я буду завжди радий схрестити з вами шпаги, — пожартував і я.

Ралтом на моєму столі задзвонив телефон. Я зняв слухавку. Дзвонили з міністерства по негайно потрібну довідку. Я глянув на Олега й розвів руками на знак того, що мусимо на цьому перервати нашу розмову.

Він жестом показав, що розуміє, махнув за прощанням рукою й, перекинувши через плече свій мішок, попрямував до виходу.

НЕ ЗАБУДЬТЕ

ВІДНОВИТИ

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

Гнат Хоткевич

Письменник, кобзар, учений

У 1923-му році в Полтаві група аматорів кобзарі організувала "Братство кобзарів", яке пізніше прийняло назву Капелі бандурристів.

З того часу минуло 53 роки. Людей, про яких я пишу, нема вже серед живих. Із засновників капелі вийшли на еміграцію зі мною Й. Панасенко та Павло Мінайло, але відійшли з цього світу кілька років тому.

На диригента капелі братство обрало Володимира Кабачка. Капеля складалася з 12 співаків народного хору під керівництвом Хведора Попадича, і Полтавського архиєрейського хору.

Ми почали свою роботу з підготовки вокального репертуару. Бандур че мали. Але знаючи, що люди тримають бандури по хатах для прикраси, вирішили просити, щоб їх нам позичили. Люди відгукнулися і принесли бандури. Нам довелося добре попрацювати, щоб привести їх до порядку. Ніхто з нас фактично раніш на бандурі не грав, крім В. Кабачка.

Наш диригент мав уперту вдачу. Ми мусіли приходити на проби своєчасно, хоч дехто з нас жив 4-5 км. від того центру, де ми збирались.

Але ми всі були ентузіясти. Знайшовши доброго майстра Домненка, ми замовили йому 12 бандур київського типу, на яких опісля грали чотири роки.

Поскільки ми не мали кобзарського репертуару на два відділи, то ввели перший — вокальний, а другий — кобзарський. За якихсь п'ять місяців наполегливої роботи ми вже давали малі концерти.

Нас не задовольняло звучання київських бандур, бо вони мали тягучий звук, і при швидкій грі вичувалось "нечистоту" у виконанні пісень і танків. Ми вирішили перейти на харківський спосіб гри, що давав більше можливостей.

Якося Комітет для влаштування роковин Т. Г. Шевченка звернувся до нас з проханням узяти участь у святкуванні. До цього першого більшого виступу ми готовувались дуже старанно.

Присутні прийняли наш виступ з захопленням, бо це ж уперше в історії Полтави виступало двадцять підготованих кобзарів. Один із слухачів поцілував нашого диригента й усім нам міцно тиснув руки, повторюючи: "Молодці, молодці, хлопці кобзарі; заскочили мене!" Цей слухач був

Гнат Хоткевич. Він обіцяв допомогти нам у нашій праці.

Після цієї зустрічі капеля запросила Гната Хоткевича на керівника. Він запропонував нам стати експериментальною студією для вдосконалення харківського способу гри. Ми погодились. Гнат Мартинович дістав офіційний дозвіл на утворення студії. Він добиється того, що "наркомат сівти" дав нам грошову допомогу.

Платня була дуже мала, й ми далі працювали на щоденний шматок хліба. Покищо робота студії була розрахована на час від півтора до двох років. Чотири рази на тиждень В. Кабачок мав іхати до Харкова брати лекції та вчити нас. Він, звичайно, брав із собою мене або Д. Піку. А для перевірки лекцій приїздив Г. Хоткевич раз на місяць.

Доводилось по три години сидіти на вправах — до того, що аж під лопатками кололо, але ми горіли надією, що досягнемо своєї мети. Поки ми наполегливо вчилися на харківських бандурах, Г. Хоткевич готував репертуар.

Перша пісня була "А в полі корчомка", друга — "Байди". Це великий твір, на 6 партій. Були нові варіянти, що їх доводилось додавати до наших вправ.

Коли Гнат Мартинович почув уперше "Байду" в нашому виконанні, то був такий задоволений, що аж заплакав від радості.

— Мої сподівання здійснилися, — сказав. — Ваше бездоганне виконання моїх творів дає мені патхнення для дальшої творчості.

Якося Гнат Мартинович нам розповів, як він писав "Байду". Три місяці обмірковував і робив записи. А коли вже мав твір в уяві, почав писати. Писав, переробляв, переправляв і, нарешті, скінчив.

— Приніс вам, щоб учили, й боявся, чи ви справитесь, але вийшло на славу. Ваш успіх — моя радість.

Хоткевич мріяв добитися, щоб бандуру було введено в симфонічну оркестру. Партитура "Байди" була готова для симфонічної оркестри з капелею бандурристів, але реалізувати цей задум не вдалось, хоч наша бандура має присмініший звук, ніж арфа.

Полтавська капеля бандурристів вокально стояла на високому рівні, і тому присвячувала більше часу грі на бандурах. Гнат Хоткевич, маючи це на увазі, розраховував свої твори на добре вишколених співаків та бандурристів. У репертуарі не було окремих солістів: Хоткевич писав виключно для капелі.

Ми всі чекали, коли ж Гнат Хоткевич візьме бандуру й заграє. Але, на превеликий жаль, він цього ніколи не зробив.

Бандура Хоткевича мала шість басків і 17 приструнків. Баски були розташовані густо, а приструнки широко. Капелянські нові бандури були набагато більші, й струни розміщені рівномірно. Мабуть, тому капеля не почула, як грав і співав Хоткевич; свої бандури він ніколи з собою не привозив.

Одного разу ми поїхали до Харкова в справах капелі. Хоткевич радо зустрів нас і його дружина приготувала смачний обід. Оглядаючи його бандуру, ми попросили, щоб він нам заграв.

Гнат Хоткевич мав добрий настрій; узяв бандуру й почав грати. Спершу заграв "Максим козак Залізняк". Хотів уже був покласти бандуру, але ми, захоплені його співом і грою, просили продовжувати. Гнат Мартинович заграв "Бурю на Чорному морі".

Я почув і побачив, як Хоткевич своїми коротенькими пальцями відсірив тупіт кінських копит. До того я ніколи не думав, що на бандурі можна так відобразити і хлюпіт хвиль, і бурю на морі, а голосом ще більше увиразнити це.

Я вперше побачив, як руки міялися із грифа басів та на приструнки. У перший раз я почуз і нові нюанси: тремоло, різні шелести-стакато, легато, арпеджіо, поз'язані в одному творі, та гіртуозне виконання. До того часу нас у капелі ніхто не вчив такої гри. Коли я попросив Гната Хоткевича показати мені деякі нові зразки відраз, якими володів тільки він, то він відповів, що тільки сам бандурист, залежно від своїх спроможностей і прагні, може витворити свої власні вправи.

У січні 1930 року, по закінченні навчання, студію прослухала конкурсова комісія на чолі з П. Козицьким. Звітний концерт пройшов успішно, і того ж року капелю було переіменовано на Всеукраїнську Державну зразкову капелю бандуристів.

Капеля виступала і на Україні, і за її межами. Завдяки Г. Хоткевичу, зокрема завдяки його композиторським творам, бандура перестала бути тільки акомпануючим інструментом.

Хоч капеля користувалась великим успіхом, але мала суттєво національне обличчя і її успіхи владі не був до вподоби. Вкоротці від нас забрали Хоткевича, подаючи за причину нібито те, що він вів клясу бандури в Музичному інституті та займався літературною діяльністю.

У 1932 році був заарештований Володимир Кабачок, який, як і його вчитель Гнат Хоткевич, був видатним виконавцем українських народних пісень та дум і залишив виразний слід в історії кобзарства.

У 1935 році нам наказали переїхати до Києва і об'єднатися з Київською капелою бандуристів.

Гнат Мартинович Хоткевич (1887-1938) був людиною високої культури й різноміцького обдарування. В ньому щасливо поєдналися талант письменника, музиканта й ученого етнографа. Хоч і інженер за освітою, він з юнацьких літ пристрасно захоплювався театром і музикою.

У 1902 році він брав діяльну участь у роботі XII-го Археологічного з'їзду в Харкові, на якому організував показові концерти кобзарів та лірників Лівобережної України.

У 1906 році Хоткевич емігрував до Галичини. Там він створив Гуцульський театр і популяризував кобзарське мистецтво. За недовгий час свого перебування в Карпатах, Хоткевич добре вивчив побут, звичаї та мистецтво гуцулів. Його

перу належать високохудожні повісті з життя гуцулів — "Камінна душа", "Олекса Довбуш" та інші.

Він написав грунтовні дослідження "Музичні інструменти українського народу", опубліковані в 1930 році в Харкові.

Але особливо приваблювала його бандура. У грі на ній він досяг неперевершеної майстерності. Ще в кінці 90-их років м. ст. він виступав з концертами-лекціями про бандуру. В 1909 році дав перший в історії підручник гри на бандурі. З часом ця праця була ним доповнена і частково опублікована під назвою "Короткий курс науки гри на бандурі".

Видатний композитор Станіслав Людкевич, який слухав гру Хоткевича ще за молодих літ, писав, що він підніс гру бандури до своєрідного артизму, зробив її здатною до більшого числа модуляцій, видобув з неї чимало зосім чотирьох ефектів і нюансів, про які ніхто раніше не думав.

Гнат Мартинович написав такі композиторські твори: "Байдя", "Буря на Чорному морі", "Софрон", "Нечай", "А в полі кorchомка", "Пісня сліпих", "Про попа й попадю", "Гей чумаче, чумаче", "Марш Полтавської капелі бандуристів", арр. "Марш мілітер", "Я знов один", мелодекламації: "Рано зів'яли квіти осінні", "Невільничий ринок у Кафі" та інші.

НА КАВКАЗІ ЖИВЕ РОДИЧ Т. ШЕВЧЕНКА

Київська "Літературна Україна" інформує, що Григорій Шевченко, прадід якого був рідним братом Тараса Шевченка, відзначатиме незабаром своє сімдесятиріччя.

Григорій Шевченко живе на Кавказі, в курортному місті Єсенчуках, де недавно експоновано його виставку фотографій. З ранніх років він займався фотографією і його знімки популярні по всій країні. Григорій Шевченко також працює в Краєзнамному музеї в Єсенчуках, допомагаючи оформлювати фотостенди і розміщувати експонати. Його славний прадід передав йому любов до книги: він зібрав майже всі рідкісні видання творів Тараса Шевченка. Великою мрією Григорія Шевченка є зібрати не тільки знімки всіх скульптур Тараса Шевченка у Сочівському Союзі, але й тих, що є закордоном.

УМЕР ПОЛКОВНИК К. АНДРУЩЕНКО

У Міннеаполісі на 82-му році життя помер полковник Армії УНР Клим Андрушенко, уродженець с. Федлівка, Таращанського повіту, на Київщині.

Під час громадянської війни він командував полком ім. Наливайка й був нагороджений орденом за участь у Першому зимовому поході.

Видатна українка

М. Бек – “власниця двох великих спадщин”

Протягом понад 30 років ім'я Марусі Бек разу-раз з'являється на сторінках української й англомовної преси США та ряду європейських газет. Про неї газета “Детройт Ньюз” писала: “Все, що вона робила, було новини. Статті йшли за кожним її кроком”.

Ще в 1960 році мер міста Детройта (США) проголосив 29 лютого кожного четвертого року днем Марусі Бек, і на її честь було влаштовано грандіозний банкет, у якому взяли участь представники понад 30 національностей.

Яка ж причина такої великої пошани до нашої землячки? Почнемо з давніших подій.

Марусині батьки, “тверді лемки”, приїхавши в новий світ, привезли з собою тугу за своєю поневоленою батьківщиною, любов до свободи та готовість до будь-якої праці. У них виросла донька Маруся, дівчинка з різносторонніми інтересами, великими прагненнями й любов'ю до мистецтва й до книг, зокрема українських.

Батьки послали її вчитися на батьківщину. Чотири роки вчилася вона в гімназіях Чорткова й Коломиї, де її всі полюбили за добру вдачу, розум і чесність. А вона навчилася гаряче любити свою вітчизну і ненавидіти її гнобителів.

Вернувшись в США 17-річною дівчиною, Маруся вирішила бути якнайбільш корисною своїм землякам, допомогти їм зайняти в американському житті належне їм видне місце та виховувати народжені тут покоління українських дітей в дусі любові до землі їх предків.

У 1932 році вона закінчила юридичний факультет Пітсбурзького університету, сама себе утримуючи, бо батьки її не мали грошей, щоб платити за її навчання. Вона стала юристкою, симбіотично працюючи і в українській пресі.

Вона з запалом поринула в громадсько-політичне життя. В 1949 році її обрали членом міської ради Детройта. Першу українку. Вона швидко стала однією з найпопулярніших громадських працівниць. І весь час старалася щось зробити для

України, інформувати світ про її поневолення тоталітарним режимом.

Її чотири рази переобирали в члени міської управи, де вона працювала протягом 20 років. У роки 1958-1962 вона була головою міської ради та виконувала обов'язки мерів міста. Вона займала в міському уряді стільки різних посад, виконувала стільки різних обов'язків і робіт, що годі перелічити їх у журнальній статті. Її компетенція включала і правопорядок, і шкільництво, і культурне життя, і піклування про здоров'я людності, і будівництво, і судівництво і т. д. Її не раз дсводилося змагатися з “сильними світу цього” за права “маленьких людей”.

Одночасно вона вела велику політичну діяльність на широкому всеамериканському, навіть європейському форумі, борючись проти загрози тоталітарного комунізму, що простягає свої пазури до західного світу. Марусю Бек шанували й вітали президенти США Труман, Айзенгавер, Ніксон, сербський король, мери міст Нью-Йорк, Берлін, Віден, Дублін, Глезго й інших, посли ряду країн, різні політики, мистці.

Поетка Енн Кемпбелл присвятила М. Бек вірш, у якому писала про любоземериканців до своєї Мері Вірджинії Бек за її “сонячне серце, в якому немає темних хмар страху й сумніву”.

Марусю Бек 18 разів нагороджували американські організації, органи преси і, звичайно, українські заклади.

Мені часто доводилося чути добрих промовців, але М. Бек завжди вражала мене своїм ораторським мистецтвом. Вона часто виступала з промовами на американських і міжнародних форумах і часто писала талановиті статті для часописів. Газета “Лідер Пост” цитує, напр., такі її слова:

“Ми всі хочемо свободи. Але ми ніколи не зможемо мати справжньої свободи, поки соєтський режим поневолює 200 мільйонів людей... Ми не можемо мати миру з ССР, коли він поневолює 47 мільйонів українців”.

Газета “Бафало Експрес” пише про М. Бек:

“Щаслива власниця двох великих спадщин, д-р Мері В. Бек присвятила свою професійну кар'єру плеканню ідеалів двох народів”.

Американські клуби, професійні організації, політичні товариства, жіночі громади і в США і в Канаді запрошують М. Бек на голозного промовця. Різні етнічні групи кличуть її на свої свята. Лише за останні 3 місяці вона виступала з 20 промовами в різних містах нашого континенту.

В українському громадському житті М. Бек — директор Інформаційного бюро й керівник Ресорту закордонних зносин УНРади. Преса йде за кожним її кроком. Вона часто дає інтерв'ю американським і канадським англомовним часописам. Її популярність величезна в найрізноманітніших колах обох країн. Її ім'я нерозривно пов'язане з боротьбою за свободу України.

Вона розсилає сотні листів політичним діячам і визначним громадянам США, інформуючи їх про становище на Україні. Трьома накладами випу-

щено її зареєстровану в Конгресовому архіві брошуру "Щоб ми не забули" й "Совєтське ліцемірство" та інші."

Марусі Бек велику допомогу подає її брат адвокат Іван Бек, теж яскрава індивідуальність.

Про велику популярність нашої славетної діячки свідчить те, що зроблено чимало її портретів і скульптур, написано про неї багато статей і навіть оповідань.

М. Бек подає і фінансову допомогу нашим незаможним землякам і тут, і в Європі, вишукуючи скрізь тих, хто її потребує.

У тому світі політичних і громадських інтересів, у якому живе Маруся Бек, не знайшлося місця на тихе особисте життя. Вона каже про це так:

— Я не маю особистого життя. Не маю навіть особистих мрій. Мое життя — це море людських і громадських справ. Безконечне море праці. Якщо я не все обійму своїми силами, то це не тому, що чогось не доглянула, а тому, що не встигла".

Маруся Бек — це ідеал нашої української жінки у вільному світі. Вона гармонійно поєднує в собі американський патріотизм з патріотизмом українським.

Знайомлячись з публічним дорібком її, я побачила 20 величезних томів з різними пресовими вирізками, тисячами листів, сотнями написаних нею документів, безліччю надісланих їй привітань, подяк, запрошень, відзначень, нагород, підписаних подарунків.

Нам пора вже подумати про присвячену її книгу, що описала б її величезну, багатогранну діяльність. Треба заздалегідь потурбуватися про те, щоб зберігся для нашої історії її дорогоцінний архів.

Марія ГАРАСЕВИЧ

АЛЬБОМ "УКРАЇНСЬКА КЕРАМІКА"

Заходами Українського музею в Нью-Йорку гидано альбом "Українська кераміка". Альбом складається із 12 карток із світлинами гуцульської кераміки, яка знаходитьться в Українському музеї, та статті мисткині Наталії Стефанів "Гуцульська кераміка" українською та англійською мовами. Світлини виконані в природних красках старої гуцульської кераміки. Ціна одного примірника \$3.50. Замовляти в Централі СУА, 108 Друга авеню в Нью-Йорку, або набувати в крамниці Українського музею.

ПОМЕР МИКОЛА ДЕНИСЮК

У Чікаго несподівано помер після операції відомий редактор і власник видавництва колись у Буенос Айресі, а потім у Чікаго св. п. Микола Денисюк.

Завдяки його старанням виходили в Аргентині, а пізніше в США такі видання: літературно-мистецький місячник "Овіт", "Літературна бібліотека" та інші журнали і книжки, зокрема монументальне видання творів Шевченка, та альбоми і платівки.

Г. КИТАСТОМУ — 70 РОКІВ

У січні минуло 70 років з дня народження нашого видатного бандуриста, композитора, керівника Капелі бандуристів ім. Шевченка.

Г. Китастий — полтавець, з козацької родини в м. Кобеляки. Музичну освіту він здобув у Полтавському музичному технікумі. Пізніше був хористом у Київській опері, а згодом став членом Київської капелі бандуристів. Спершу він був у ній концертмайстром, потім — заступником мистецького керівника.

Під час світової війни він, бувши совєтським солдатом, попав у німецький полон, але йому вдалося втекти й вернутися в Київ, де він відродив капелю бандуристів і разом з нею вийшов на Захід. Його капеля незабаром стала знаменитою серед українських скіタルців.

З 1949 року Капеля ім. Шевченка оселилася в Детройті, США. Г. Китастий продовжує керувати нею. Список музичних творів Г. Китастиого надто великий, щоб їх тут перераховувати.

ПОМЕР О. ГРИЩЕНКО

Наприкінці січня у Франції в м. Ванс помер видатний український художник Олекса Грищенко, якому недавно минуло 93 роки.

О. Грищенко народився в містечку Кролівці на Чернігівщині. Він був особисто знайомий з М. Коцюбинським, А. Чернявським, М. Вороним. Його шкільними товарищами були М. Зеров, І. Мазепа, П. Тичина.

О. Грищенко студіював у Київському університеті, де вивчав біологію, а одночасно вчився малярства в студії С. Святославського. Під час громадянської війни він вийшов у Крим, звідки дістався до Константинополя в Туреччині.

Пізніше він здобув собі славу своїми картинами, які часто виставляє у мистецьких салюках. У двадцятих роках він оселився в м. Кань біля Ніцци, одружившися й продовживав плідно працювати в своєму мистецтві.

У 1931 р. він уявив участь у художній виставці у Львові, а пізніше і в інших виставках українських мистців.

У 1963 р. він відвідав США, де в Нью-Йорку відбулася перша виставка його картин в Америці. Тут він створив "Фундацію О. Грищенка", якій передав 72 своїх картин — для майбутньої передачі українським художнім музеям. Остання його виставка в США відбулась минулого року. Його 60 картин було також виставлено в Едмонтоні, в Канаді.

О. Грищенко написав свої мемуари, з яких згадаємо "Два роки в Царгороді" й "Україна моїх блакитних мрій".

Про творчість О. Грищенка писав П. Ковжун та французькі автори. Відзначено майстерність його ліричних пейзажів. Картини його є в багатьох музеях Європи й Америки.

Літературно - критичні нотатки

В. ЧАПЛЕНКО

Дещо про поезію Миколи Руденка

Увідні завваги

Ці завваги потрібні для того, щоб підвсти читача до правильного зрозуміння поезії Миколи Руденка. А що значність його поезій лежить переважно у їхній змістовності, то тут і буде мова про зміст у поезії як мовному мистецтві. Звичайно, зміст може бути і в інших видах мистецтва, в яких більшою, в яких меншою мірою, а в деяких його й зовсім немає (напр., у деяких музичних творах може бути чиста форма, в деяких архітектурних спорудах — не в церквах). Про змістовість (це не те, що змістовність; змістовність — багатство змісту) красного письменства взагалі я писав ще в статті "Великий національний скарб", що була надрукована в календарі "На чужині" (Авгсбург, 1947 р.; це був перший календар після війни, і я його уклав та зредагував), а теоретично глибше розробив у розвідці "Творчі шукання в мистецтві", що була надрукована в журналі "Визвольний шлях", кн. VII-VIII, 1964 р.

Змістовість красного письменства, а отже й поезії, неминуче випливає з того матеріалу, з якого воно (чи вона) будується, — з мови, з її семантичності. Більша чи менша змістовність змістовості в поезії (далі я буду писати тільки про поезію, оскільки тема цієї моєї статті — поезія М. Руденка) залежить не тільки від більшої чи меншої талановитості поета, а й від його більшої чи меншої громадської (суспільної) мужності. А що суспільні умови історично змінливі, раз вони бувають сприятливіші для змістовності, а раз, навпаки, гальмівні, то й змістовність виявляється в більшій кількості поетів або, навпаки — тільки в одиниць. От у другій половині XIX ст. на Наддніпрянщині й Кубанщині, через всеімперську реакцію та заборону українства, українська поезія змістом своїм і характером звелаася до трафаретних переспівів ненайяскравіших зразків шевченківської змістовності та вболівання над долею селянства, які (вболівання) до того селянства не доходили, бо воно не вміло читати, було майже на сто відсотків неписьменне. А мужньої одиниці тоді на всю Наддніпрянщину з Кубанщиною не було.

У Галичині тоді убили змістовність поезії московіфільство та клерикалізм, але там виявилася

одиниця всеукраїнської міри — Іван Франко, що дав повною мірою змістовну поезію всупереч цій страшній атмосфері (хоч через це й не зробив життєвої кар'єри, зокрема мусів бути на протязі десяткох років "у наймах у сусідів", у поляків).

Російська революція 1905 року дала на Наддніпрянщині й Кубанщині більші можливості, і тоді виникли таланти в поезії, зокрема ліричний геній О. Олесь. У Галичині тоді "Молода муз" плекала "мистецтво для мистецтва", тобто тікала від змістовності.

Українська демократична державність 1917 (з перервою — скоропадщиною) — 1920 рр. дала поетичні шедеври П. Тичини ("Золотий гомін" тощо), "Радянські" 20-і роки майже цілком убили змістовність поезій П. Тичини, Максима Рильського й інших. У Галичині тими роками загальмували розвиток змістовної поезії клерикалізма та донцовство. Але там, кінець-кінцем, з певними труднощами, "вибілася на гору" одна одиниця — Богдан-Ігор Антонич. Він у своїх дозрілих поезіях знайшов свою змістовність (про неї в мене буде мова далі), а коли його нагородило 1935 р. за його другу збірку поезій "Товариство письменників і журналістів", він не зрікся своєї особистості (а тим самим і змістовності своїх творів), заявивши під час видачі нагороди: "Хочу і маю відвагу йти самітно і бути собою. Я не мандолініст ніякого гурту. Не виступую верблів на барабані дерез'яного патосу. Знаю добре, що криця й бунтарство, котурни і сурми наших поетів — це здебільша векслі без покриття (типові трафарети донцівської войовничості — В. Ч.). Подаю за вступною статтею Д. Павличка до київського видання поезій Б.-І. Антонича (1967 р., стор. 40).

Я цього поета відзначаю окремо, бо, як побачимо далі, його поезія певною мірою вплинула на поезію Миколи Руденка.

Про "zmіst" української поезії 30-их та 40-их років може свідчити "Дума про Сталіна", що її підписали (чи написали) західноукраїнські поети Р. Купчинський, Т. Курпіта, О. Тарнавський... Тоді ж навіть автор "Пісні про Сталіна" М. Рильський мало не загинув від рук сталінського післявоєнного післанця на Україні Л. Кагановича.

Серед українських емігрантів у Західній Німеччині 40-их років виявилась була свіжа змістовність у поезії (перші звітні збірки Я. Славутича, "Близьке й далеке" Юрія Балка, "Crescento" Ганни Черінь, "За мурами Берліну" Л. Полтави). Це були молоді поети, які вперше довідалися про боротьбу українського народу за своє

лизволення, про "Крути", про "Базар", а також почули не про віршову, а про реальну боротьбу УПА за Другої світової війни і в яких туга за Україною була ще живим почуттям. Але в країнах розселення, в 50-их і пізніших роках, коли для цього покоління відкрилися можливості кап'єр та посад у редакціях українських партійних, ба й церковних газет, ці поети стали пристосовуватись до зашкварблих лімог партій-видавців та клерикальної атмосфери. Вони писали ще трафаретно про тугу за Україною (яка їм уже була непотрібна), але й навчилися ("східняки") писати різдвяні та великондні вірші (М. Ситник), ну, а "галичани" були привчені до такого "змісту" ще "дома". У цій атмосфері М. Орест писав "дистильовану поезію", як її влучно охарактеризував навіть М. Шлемкевич у промові на вечорі І. Багряного, а потім перейшов на переклади. Добри поети І. Качуровський та Б. Олександров, вичерпавши любовну тематику, та-кож надолужують перекладами. Тепер нашу "поетичну продукцію" на чужині кількісно збільшують переважно старенькі жіночки, яким відважна творчість просто вже "не до лиця".

Пишну змістовність у поезії на Україні дала була "відлига" 60-их років. Поет В. Коротич спеціально підкреслював потребу писати змістово. Але тоді писали змістово всі: Ліна Костенко, В. Симоненко, І. Драч, Д. Павличко, ну, і Микола Руденко. Але зайдла похмура брежнєвська реакція — і Ліна Костенко надовго замовкла. І. Драч заспівав за нотами партійних вказівок. Д. Павличко написав сонет про "рідну Москву", і тільки ті, що опинилися на каторзі, та Микола Руденко, який донедавна був "на волі", не скорилися тиранії. Та це вже їх позбавило фізичної можливості творити...

Зміст у поезії Миколи Руденка

Я вже двічі писав про Миколу Руденка. Це були мої статті: 1. "Історія і зміст одного відкритого листа" ("Свобода", 19 вересня 1975 р.) та 2. "Про оригінал, написаний кульковим пером" ("Свобода", 4 листопада 1975 р.). В обох цих статтях я розглядав його "Відкритий лист до Л. Брежнєва" — в першій у його українському перекладі, надрукованому в "Свободі", в другій — в його російському оригіналі, на підставі надісланої мені з Мюнхену фотокопії. В цих моїх статтях я писав про нього як про політичного мислителя-вільнодумця. Але в його листі до Брежнєва є й дані, які допомагають краще зрозуміти й зміст його поезії.

На жаль, у мене є тепер тільки три невеличкі добірки його поезій, разом 25 чи що речей, що були надруковані у "Вітчизні" 1968, 1969 та 1971 років. А він же видав, як це відомо з довідника про письменників України, виданого за "відлиги" г 1970 році, аж дев'ять збірок поезій.

Але зважаючи на те, що вісім із цих збірок віддано ще до "відлиги" (1947 р. — 1956 р.), можна припустити, що його справжня змістовність, відповідна до думок (філософії), висловленіх у листі до Брежнєва, може бути тільки в дев'ятій

збірці, виданій 1968 р., як про це може свідчити її назва — "Всесвіт у тобі", а також його, Миколина Руденкова, стаття "Поезія і полярність", надрукована в "Літературній Україні" з 13 січня 1962 року. На жаль, і цієї статті я зараз у себе не маю, та й ніколи її не бачив.

З огляду на такі значні фактичні "мінуси" в моїх можливостях я й заголовив оцю свою статтю "Дещо (а не "все") про поезію Миколи Руденка". Але вагу цієї моєї статті може збільшувати те, що я розгляну в ній найдозріліші поетичні твори цього відмінного поета-мислителя.

Подам тут спочатку ті думки М. Руденка з його листа до Брежнєва, що відбилися в його поезіях. Він погоджується з теорією фізіократів і покликався на українського філософа другої половини XIX ст. (між іншим, найближчого співробітника М. Драгоманова) С. Подолинського, протиставивши цю теорію марксизму в питанні про додаткову вартість. "...Велика фантазія, що її висунув український філософ С. Подолинський: додаткова вартість — це додаткова енергія Сонця, яку використовують люди для свого поступу. Праці при цьому, звичайно, не відкидають, але не вона — субстанція: праця, як і саме суспільство, вписані в закони природи, в закони Всесвіту". З огляду на це М. Руденко протестує проти "відтинання людини від природи" та "експериментування" з нею в дусі того, що робив Сталін, а тепер роблять його наступники в СРСР. Він висуває біологічне наступство поколінь як біологічну єдність батьків і дітей у пляні дедалі більшого удосконалення людського розуму. "Я вірю в людський розум, — пише він. — Вірю, що він переможе! Це неминуче".

Погляньмо тепер, як ці думки відбилися в тих поезіях М. Руденка, які я можу тут проаналізувати. (Я беру вірші не в їхній хронологічній послідовності, а так, щоб у читача склалося уявлення про систему поглядів М. Руденка). Крім того, як побачимо далі, в поезіях ці думки розвинуті більше із, сказати б, виразнішою перспективою розвитку й удосконалення людської особистості (момент сумління тощо), ніж це висловлено в листі до Брежнєва. (З метою заощадити більше місця я цитуватиму вірші не у віршовій конфігурації, а в "прозових" рядках, зберігаючи тільки великі літери, бож тут у мене йде моза про зміст, а не про форму творів).

От у добірці "Ріки йдуть через мене", самий заголовок якої натякає вже на оту, згадану вище філософію М. Руденка, на органічну принадлежність людини до природи, ми читаємо таке: "Ріки йдуть через мене. Зорі йдуть через мене. Через мене, крізь мене, як промінь крізь шибку... І ніде не кінчається серце. І руки є продовженням кленів, продовженням неба"... Ба більше: "Коли душа моя засне... Ви поховаете мене Під дубом у вечірнім лузі. І знайте — це ще не кінець: кінця немає у природі. Приймів у грудях корінець, Неначе друга у господі... Він поведе мене у світ... Я попливи, мов старожил. Шукати в гілках зелену молодь. І вийду із дубових жил: Тепер я тільки спілій жолудь."

І от тут сама собою напрохується потреба вказати на джерело цієї філософії — на творця “тісні про незнищенність матерії”, на Богдана-Ігоря Антонича. Це в М. Руденка майже дослівні запозики із “Зеленої Євангелії” цього останнього. Виписавши як мотто до першого розділу цієї збірки “Із всіх явищ найдивніше явище — існування”, Антонич у першій його (розділу) вірші написав: “Самітний друже, ти в таємниці світу оповитий”. А в поезії “До істот з зеленої зорі” це сказано з більшими “подробицями”. Я його мушу подати у вигляді таки вірша:

Закони “біосу” однакові для всіх:
народження, страждання й смерть.
Що лишиться по мені: попіл слів моїх,
Що лишиться по нас: з кісток трава росте.
Лисиці, леви, ластівки і люди,
зеленої зорі черва і листя
матерії законам піддані незмінним,
як небо понад нами синє і сріблисті!
Я розумію вас, звірята і рослини,
я чую, як шумлять комети і зростають трави.
Антонич теж звіря сумне і кучеряве.

Цього вірша написано 18 травня 1935 р., тобто тоді, коли він висловив оті, наведені у “Вівідних завважах” слова про свою незалежну постазу в поезії.

Інші збіжності я наведу далі. Але цей вплив у Руденка пов’язаний і з теорією С. Подолинського.

Микола Руденко заторкує наукову проблему фотосинтезу, що через неї сонячна енергія стає джерелом існування всього живого на Землі. “Хліб наш — від Сонця”, пише він у поезії “Сіль”, а в поезії “Просто весна” (добірка “Стопітил”) він “уточнює”: “Вічності крутолобий віл Крутить світила імлисті. Може, ми також лише хлорофіл У галактичному листі?”

А в Антонича, в поезії “Життя по-грецьки біос” читаємо:

Годинник сонця квітам б’є години,
І стулюються маки ввечері бентежно.
Отак під небом недосяжним і безмежним
Ростуть і родяться звірята, люди і рослини”

У поезії “Вершник” (добірка “Суворий світ”) М. Руденко зображує вилукнення людини, що сіла-впала на коня, а в отій поезії “Коли душа моя засне” поет пише, що коли з жолудевого “шоломчика” засвистить “хлопчик із села”, то — пише Руденко — “Це знову я (повірте — я!) Руками вп’явся в кінську гриву”. Це ідея біологічної вічності, що я її зформулював ув етюді “Спрага безсмертя”, присвяченому пам’яті моого діда Юхима, який ходив до Че Ка з проосьбою, щоб його розстріляли замість мене. “Чи були в нього такі міркування? Напевно, ні, — сказано в тексті. — Але він хотів існувати далі в мені, в своїм онукові”. Як сказано в листі до Брежнєва, М. Руденко наступство поколінь розумів як дедалі більше удосконалення людини в моральному сенсі. У поезії “Суддя”, що в ньому йде мова про пізнання “світів” у пляні єднання з ними (з природою), поет пише: “О, те єднання

буде нелегким!”. Бо наступне покоління мусить “стати в небі соєстю земною”. М. Руденко знає давно усвідомлену мудрість, що людина — “дзоон політикон” (істота суспільна), і він написав у поезії “Світанковий кінь” (добірка “Суворий світ”): “Без людей і сам ти не людина, Як без Сонця іскра — не вогонь”. А людське суспільство також “уписане в природу”, як сказано в його листі до Брежнєва. А це, либо ж, теж відгук Антоничевого: “Так родяться релігії й суспільній лад. Боги й звірія. Громада до громади” (“Епічний вечір”).

Але через те, що в природі є не тільки “Хліб наш — від Сонця”, а й сіль як “крихта отрути” (песня “Сіль”), то існування людини неможливе без страждання, а також і в людських громадах можливі всякі одиниці, в тому числі й “ханжі”, що принижують людську гідність. Тим то потрібні відважні борці, носії людського сумління й гідності, такі, як “полум’яній велетень” Дж. Бруно. І про себе поет пише: “Живу, як стовп гогню. Створений для муки і любові”. У вірші ‘Крадеться ніч’... він пише навіть про свою “світову скорботу”. Зв’язок людини з природою він уважає “не фатальністю”, а “відпоздальністю за те, куди сумління нас веде”, як він пише у поезії “Необхідність” (добірка “Стопітил”).

Хоч я сказаним вище не вичерпав усього змісту (змістовності) Руденкової поезії, але з огляду на розмір статті мушу закінчити цей розділ як акордом рядками з поезії “Необхідність” та з поеми “Історія хвороби”, що її він написав після “перевірки” його “божевілля” і що вже не була надрукована, а пошиrena “самвидавно”.

Ось перше:

Ми перед небом не безликі вівці.
Ми переможці Космосу нові,
Що мусять,
мов прудкі червонокрівці
Заповнить вени Всесвіту живі.
Нікому не принизити нашу гідність...
І нам на долю нарікати не варт:
То майбуття висока необхідність,
А все вчораши —
лиш суворий гарп.

А ось друге:

Нехай, по-вашому, я тільки божевільний
(Не володію відчуттям доби!) —
Я вільний — чуєте?
Я нині, співаді, вільний,
А ви — раби.

Змістовність поезій Миколи Руденка не робила б цих його писань поезією, якби це були тільки у віршованій формі логічно викладені думки, як це прикметне писанням його сучасника В. Коротича. У М. Руденка це справжнє *мислення образами*, без чого поезія як така неможлива. От його походження людини — поезія “Вершник” — це суцільна розгорнута метафора. Абстрактну тему про Час він зобразив у вірші “Година” як нічну розмову з Годиною, що її він запрошив наїтися “сісти” і “бути, як дома”. А разом з тим це образність не надумувана “заумно”, а легка

для сприймання, його змістовність "прозора", як світло денне.

З технічного боку в його віршах, як на практику поетів 60-их років, немає нічого надзвичайногоЯ, як немає, здавалося б, нічого надзвичайногоЙ в славетному творі Ліни Костенко "Кобзареві". Деякі поезії М. Руденка конфігурацією тексту (розміщенням рядків), справді, такі, як у цьому естанинсьму творі ("Сіль"). Є в нього, як і в Ліни Костенко у цій поезії, розмовний мовостиль (якщо сказати ще й про це трохи), навіть з діялого ("Суддя").

Але їй такою технікою Микола Руденко — справжній поет і в формі, не тільки в змісті.

85-РІЧЧЯ ЛЕВКА РОМЕНА

Левко Ромен, син козацького роду з Полтавщини, належить до того покоління, що зі зброєю в руках захищало Універсали 22-го січня. 1919 р. він дебютував на рідних землях, а після першого "ісходу" друкувався в Каліші у таборовій "Веселці", опісля на сторінках "Літературно-наукового вісника" у Львові та "Нової України" у Празі. Після другої світової війни, Ромен прибув до Канади.

Упродовж років друкуються в нашій пресі Роменові поезії та статті на мовні теми. Він завжди борець за чистоту нашої літературної мози. Його поетичні твори вийшли друком в Америці. Канаді та Англії: "Передгрім'я" (1953 р. у Філадельфії). "Поеми" (1956 р. в Торонто) і "Дуб-Челін" (1969 р. в Лондоні), п'єса "Жовтосил", опублікована 1965 р. в Едмонтоні. Тепер наш сеньйор-поет готов до друку видання нової поетичної збірки "Поляризоване".

Левко Ромен належить до поетів високо-ідейного напрямку; його добірне слово слугує в першу чергу правді українського народу.

В. ВОРСКЛО — 50 РОКІВ

Торік поетесі Вірі Ворськло минуло 50 років ліку.

Відші цієї талановитої поетеси відзначаються добірною літературною мовою, класичною фармою та теплим ліризмом. Шанувальники її творчості побажали їй багатьох років плідної праці в нашій поезії.

R. P.

СПАДЩИНА БОГДАНА КРАВЦЕВА

Перший із трьох томів літературної спадщини Богдана Кравцева здано до друку. У листопаді м.р. багато друзів і знайомих Покійного, замість гвітів на його сеїжу могилу, склали більші і менші пожертви на фонд видання його літературної спадщини.

Перший том — збірка поетичної творчості, обкладинку якої виготовляє Яків Гніздовський, з'явиться друком уже цього року, а в наступних двох роках два дальші томи. Отже за три роки буде опублікована в трьох томах головна поетична та публіцистично-чаукова і літературо-спадщина Богдана Кравцева.

M. БОГДАНОВІЧ

**

Серед пустель Єгипту, де піски
Доходять майже до самого Нілу,
Знайшли дослідники в старій могилі
Насіння жменю — зберегли віки.

Дарма, що зернятка, малі й крихкі,
Уже посхли були, могутня сила
Прокинулась і буйно позернила
Плідного літа збіжжя — колоски.

Це образ твій, забутий краю рідний!
Повстав ти з гробу вже, як день погідний,
І вірю я: вже більш не буде сну!

Це як потік якийсь, жадливий волі,
Розбивши скелі кам'яну стіну,
Розбурханий, не змівкне вже ніколи.

З білоруської переклав В. Ч-ко

O. ГАЙ-ГОЛОВКО

ЛИСТ ДО МАТЕРІ

Шукаючи стежки до тебе,
Нарешті знайшов я тебе! —
І ніби засяяло небо,
Не наше, а теж голубе!...

Я знаю — ти гірко тужила,
В думках поховавши мене;
Моя тобі снилась могила,
Обличчя мое сумне...

Ввіжалось тобі, що у мlostі
Погасло життя молоде...
Нехай несподіваним гостем
Тобі оцей лист буде!

За мене у цім лихолітті
Не бійся, матусю моя, —
Живу ще на білому світі
В далекій Канаді і я.

Ніхто тут життя не марнє,
Спокійно в майбутнє гляджу. —
Бо воля між нами панує,
І з волею я дружу!

Немає очей тут у стінах,
Нема за плечима вух, —
Про нашу розп'яту Вкраїну
Ми можем казати вслух.

Не треба мені тут боятись,
Що ждуть мене злобні кати...
Словам моїм — вільно звучати,
Думкам моїм — вільно цвісти!

Вовки в овечій шкурі?

Хто такі "еврокомуністи", і чи можна їм вірити

Останнім часом у словнику політичних термінів з'явилося нове слово — "еврокомунізм", тобто "європейський комунізм". Невідомо, хто пустив його в обіг, але застосовується воно до тих європейських комуністів, які заявляють, що вони не погоджуються з тоталітарними методами своїх совєтських колег, і що самі вони є стовідсотковими демократами.

Ці еврокомуністи твердять, що вони стоять за багатопартійну структуру, при якій всім буде гарантовано громадянські права та свободу культури. Що вони, мовляв, зовсім не заінтересовані в тому, щоб на Заході був установлений комунізм совєтського типу. Наскільки щирі ці заяви європейських комуністів?

Є можливість того, що такі комуністи протягом більшіх років увійдуть до складу урядів в Італії і Франції, а колись згодом — і в Єспанії та Японії. Якщо навіть одна з цих чотирьох країн потрапить під владу комуністів, політична мапа світу буде докорінно змінена.

У західних політичних колах існують різні думки про еврокомуністичні заяви. Одні з політичних діячів певні того, що входження комуністів в уряди зруйнує єдність і рішучість вільного світу. Але є й такі західні політики, які думають, що участь "демократичних комуністів" у демократичному процесі буде фактично загрозою совєтським інтересам.

Напрошується велима обґрунтована підозра того, що балакки комуністів про їх демократичність є справді грандіозною спробою обдурити пільний світ. Що, замілюючи очі легковірним і наївним людям, вони мають на меті осягнути владу, а тоді забути про всі свої обіцянки. Розумні політичні діячі на Заході вказують на те, що на протязі років під владою комуністів опинилися сімнадцять країн — від колишньої Російської імперії в листопаді 1917 року до Лаосу — в грудні 1975 року. Сьогодні в жодній із цих країн немає ні політичної опозиції, ні свободи культури.

Є ще одна причина бути дуже скептичним до заяв еврокомуністів. На протязі років комуністи всіх відтінків показали себе непроторенними, безсorомними брехунами. Їхня політична доктрина давно вже проголосила, що в боротьбі проти "капіталізму" всі методи, всяка тактика є дозволена. Ленін і не думав цього приховувати. Він писав, уже будучи при владі в 1920 році, що мораль — буржуазний забобон, "казки для дітей", що справжні революціонери — тільки ті, що готові вдаватися до всяких хитрощів, протизаконних метод та обману.

Але, мабуть, найістотніша причина сумніватися в широті еврокомуністів полягає в двозначному характері взаємин між західними компартіями і совєтськими комуністичними володарями. Хоч лідери західних комуністів подеколи й критикують совєтчиків та не погоджуються з їх інструкціями і деяких справах, проте вони послідовно підkreślують свою основну солідарність з совєтськими комуністами, з їхнім політбюром, вважаючи їх за своїх колег у "соціалістичному таборі". Коли особа називає себе демократом і в той же самий час солідаризується з тоталітаристами, то ми маємо підстави дуже сумніватися в її демократичності.

Чи взагалі можливий "демократичний комунізм"? Думаю, що ні. Комуністи признають тільки одну "науково правильну" політичну доктрину — марксизм, на основі якого, за їх словами, вони будуєть ідеальне суспільство. Отже, на їх переконання, всі інші доктрини ненаукові й ворожі марксизму, і їх треба поборювати. А робити це, тобто подавляти інакшемислення, можна тільки тоталітарним терором. Від цього терору залежить саме перебування їх при владі. Партия з такою "ідеологією" ніяк не може бути демократичною.

Незважаючи на це, еврокомуністи твердять, що вони можуть бути демократами і що вони будуть при владі тільки так довго, як цього захоче більшість населення. З такого твердження можна тільки посміятися. Коли в історії було так, що панівна кліка добровільно зрікалася своєї влади?

Деякі політичні діячі, однак, склонні до певної міри вірити еврокомуністам. Вони вказують на те, що останнім часом найбільше голосів збирають під час різних виборів ті компартії, які найдаліше відійшли від сталінізму. Нагадують також про дубчеківський "комунізм з людським обличчям", про Альєнде.

Найбільша в західному світі компартія — це італійська, яка особливо настійливо твердить про свою любов до демократії. У виборах місцевих органів влади вона здобула третину всіх поданих голосів. Багато людей вважають генерального секретаря італійських комуністів Енріко Берлінгера людиною, гідною довід'я. Тим часом ті компартії, які дотримуються совєтської версії комунізму (напр., у США і в Данії), являють собою малі, ізольовані секти. Отже існує зростаюча мотивація для комуністів залвляти про свою прихильність і прилюбність до демократії.

Італійська компартія в значній мірі є зразком для інших "демократичних комуністів". Таке становище вона осягла не тільки завдяки своїм

успіхам на виборах, але й тому що являє собою щось ніби інтелектуальну еліту в комуністичному світі. Італійські комуністи підписали формальні декларації спільно з компартіями деяких інших країн про те, що вони визнають демократичні принципи. Берлінгер і лідер еспанських комуністів Сант'яго Карільо залвили, що в їх країнах "комунізм може утвердитись лише через розвиток і повне вивершення демократії. А це базується на ствердженні вартості особистої й колективної свободи, свободи слова, наявності різних партій та відкритого діяльгу між ними, свободи самовираження в культурі, в мистецтві і в науці".

Спокусливі слова, чи не празда? А головне — юні такі відмінні від засад созетських держиморд і прішебесів... Ale чи щиро співають цю солодку арію італійські комуністи? Чи можна довіряти тим людям, які добровільно солідаризуються в своїй основній меті зsovєтськими тоталітарщиками?

Антоніо Джолітті, колишній комуніст, який тепер є видним соціалістом, членом італійського парламенту, каже, що Берлінгер, може, й широ "признається до демократії". Ale ленінські способи мислення так глибоко закоренилися в політичній поведінці багатьох комуністів, що дозірти цим людям було б надзвичайно необережно, навіть безпечно.

"Уявіть собі таку можливість, — сказав Джолітті недавно, — Комуністи утворили свій уряд. Тепер влада в їх руках. Багато заходить дискусій про те, що вони будуть робити. Ділові люди починають пересилати свої капітали за кордон. Інші партії демонструють проти комунізму, і на обох сторонах відбуваються деякі акти насильства. Що комуністи зроблять у цій ситуації? Я боюсь, що їх інстинктивною дією буде обмежити свободу інших та зробити все для того, щоб утримати владу в своїх руках".

Критики італійської компартії не довіряють її демократичності ще й на інший підставі. Італійська компартія, як і всі інші компартії в світі, дотримується принципу так званого "демократичного централізму". Ця доктрина вимагає, щоб після того, як керівні органи партії визначили свою політичну лінію, всі партійці одностайно її підтримували, не критикуючи. Не повинно бути ніяких "ухилів", ніяких фракцій, ніяких часописів і книг, які висловлювали б відмінні ідеї. За іншомислення належить кара — виключення з партії.

Італійські комуністи вже часто виключали своїх дисидентів, і, безперечно, ця загроза виключення з партії подавляє свободу слова всередині самої партії. Це аж ніяк не погоджується з традиціями демократичних соціалістичних партій, в яких кожен член партії має право на свободу мислі й слова.

Партія, яка керується принципом "демократичного централізму", виглядає не дуже демократичною, на думку таких її критиків, як Леопольд Лабедз, редактор лондонського часопису "Сервей". Він пише:

"Якщо вони тепер справді признаються до демократії, навіщо потрібна їм ця "монолітність"

партиї? Якщо вони справді є прихильниками свободи ідей, чому вони почали подавляти ідеї всередині своєї власної партії?"

Успіхи італійських комуністів у виборній кампанії сильно підіяли на французьку компартію, яка протягом довгого часу була однією з найбільш відданих Сталінові й сталінізму. Бачачи, що італійські комуністи збільшують свою силу, заявляючи про свій демократизм, французькі комуністи вирішили, що така тактика підходить і для них.

Наприкінці перед минулого року лідер французьких комуністів Жорж Марш разом із Берлінгером підписав декларацію принципів, яка зовсім візує їх до оборони демократії. У цій декларації говориться, що "всі політичні свободи, засновані великими буржуазними демократичними революціями, мають бути гарантовані й розвинені". Італійські й французькі комуністи, заявляючи про свою незалежність від диктату Москви, навіть засуджують терор і нелюдські "покарання" дисидентів в ССР, — але, знову таки, не відмежовуючись від Москви в основній доктрині.

Чи повірять люди балочкам еврокомунистів про їх відданість демократичним принципам? Нам, колишнім підсоветським невільникам, які чули багато комуністичної демагогії та обіцянок, ясно, що не можна вірити ні на йому послідовникам Маркса й Леніна, які зробили брехню своєю головною зброєю.

Але на Заході є ще немало людей, яким науково-подібний марксизм настільки закрутів мозки, що вони щосили чіпляються за марксистську фразеологію та готові вірити тим, хто цією фразеологією послуговується.

С. ЯКОВЕНКО

КНИГА ПРО С. ПЕТЛЮРУ

За пропозицією проф. О. Кульчицького, сенат Українського вільного університету ухвалив відати збірник "Постать С. Петлюри в минулому і нині".

До збірника ввійдуть доповіді, виголошенні на науковій конференції в Парижі минулого року, та інші наукові розвідки. У складанні книги допомагає паризька Бібліотека ім. С. Петлюри.

Редакційна колегія звернулася до всіх, хто може дати в збірник свої роботи й спогади про С. Петлюру, зробити це не пізніше 1-го травня цього року.

А. ГРИГОРЕНКО В НЬЮ ЙОРКУ

Син генерала П. Григоренка Андрій Григоренко, виступаючи на зборах ньюйоркських українців, улаштованих Комітетом оборони советських політв'язнів, розповів про рух українських дисидентів в УССР, про їх боротьбу за права національних меншин у совєтській імперії. Зокрема він говорив про відродження релігійності в ССР.

Повний текст виступу А. Григоренка опубліковано в газеті "Свобода".

Американський "ТОМАГАВК,,

Зброя, якої совєтчики бояться найбільше

Стрункий 21-футовий циліндр виринув з-під морської поверхні, кинувши в небо білопінний гейзер. Схованій у ньому мотор з гуркотом почав прадювати, й зі щілин у його блискучому корпусі вийшли невеликі крила й "плавники".

Кренячись, циліндр пішов під кутом униз і, коли вже був на висоті 50 футів над поверхнею моря, помчав у напрямі суходолу. Незабаром він уже проходив над зеленими гаями, полями, дахами будинків. Людям на землі він здавався тінню, що промайнула з блискавичною швидкістю.

Спереду замаячів пагорб. Усередині циліндра комп'ютер, не більший від буханки хліба, передав команду по системі наведення. Стрільно трохи піднесло свій ніс, перелетіло через пагорб і знову знизилось на його другій стороні.

Довше, ніж годину, воно ковтало мильо за мильою, слідуючи за контуром Землі. Нарешті вилетіло на горбисте поле й навело своє холодне електронне око на бетонну смугу та ряд літаків, позначених ворожою відзнакою.

Подорож літаючого циліндра завершився вибухом сліпучого світла й гевом нищення. Тут та на Багаточисленних військових цілях ворожої країни сталася відповідь Сполучених Штатів на ядерний удар ворога.

Так змальовує стаття, вміщена в журналі "Рідерс Дайджест", дію американського "літак-ракети" у воєнних умовах. Ця крилата ракета, з її надзвичайною точністю попадання в ціль та здатністю уникати "очей" ворожих радарів, у великий мір збільшує обороноспроможність США тепер, коли совєтчики невпинно збільшують свою військову міць.

Перша функціонуюча ракета цього роду — в основі своїй безлітний літак, наповнений вибуховими речовинами — з'явилася під час другої світової війни, коли гітлерові інженери сконструювали "дзижчальну бомбу", що тероризувала Англію.

Пізніше в США сконструювали свої "крилаті ракети": "Матадор" у 1950 р. і "Булаву" в 1959 році. Тепер після пильних дослідів та випробування прототипів скоро можна буде почати повномаштабну продукцію двох нових варіантів цієї зброї — якщо Конгрес США асигнус кошти на неї.

Один з видів цієї зброї — 14-футова авіаційна ракета, яку запускають у повітрі і яку літак може нести під своїми крилами або в бомбовому магазині бомбардувальника. Її можна випускати на віддалі 700 миль від цілі. Друга ракета, що називається "Томагавк", вистрілюється з торпедних труб підводного човна і має радіус дії прийманні в 2300 миль.

Продукція обох цих ракет порівняно недорога, бо вони утилізують досягнення інших винаходів — той самий мотор і ті самі компоненти навідної системи. Їх ціна становить приблизно одну десяту ціни міжkontinentальної балістичної ракети.

Совєтське військове командування найбільше боїться "Томагавка", бо він летить так низько, що радари не можуть знайти його в масі різних наземних образів. Таким чином, ця ракета компенсує недоліки інших "крилатих ракет" — занадто малу швидкість (прибл. 500 миль на годину), яка робить їх легко здобиччю для керованих радарами ракет чи гармат наземної оборони.

Секрет цієї незвичайної здібності полягає в особливій системі наведення. "Томагавк" несе в своєму комп'ютері цілу електронну "бібліотеку" точних мап, які показують різні путі до цілей усередині ворожої країни. В той час, коли ракета летить близько від землі, її система наведення висилає сигнали, що дають їй змогу "читати" терен унизу й обабіч. Потім вона перевіряє те, що "бачить" — пагорби, річки, долини, рівнини, — звіряючи їх з правильною мапою в своїй "бібліотеці".

Якщо ракета збілася з дороги, висилаються імпульси до контрольних поверхень, і вони протягом мінісекунд повертають ракету на вірну гітту. Увесь "пакунок" системи наведення всередині ракети займає тільки один кубічний фут і важить менше від 90 амер. фунтів.

В зв'язку з їх малою швидкістю ці літаки-ракети не можуть служити зброєю "першого удара", але вони небезпечні для совєтських збройних сил у такі два способи:

Поперше, вони загрожують усій совєтській воєнній спроможності. Зарах американському військовому командуванню відомі близько 40.000 совєтських військових цілей — величезна кількість ракетних шахт, танкових виробень, складів зброї, авіабаз, баз підводних човнів, радарних установок. Більшість із них розміщено біля великих міст. Завдяки своїй винятковій точності, літаки-ракети, націлені на ці об'єкти, майже напевно вразять їх не далі як за 30 футів від "яблочки", таким чином не піддаючи небезпеці мирне населення.

Літаки-ракети дають можливість атакувати всі елементи совєтської воєнної машини буквально через пару годин після початку воєнних дій. Їх установки, як ракетні шахти будуть атаковані насамперед балістичними ракетами, які вразять цілі через 25 хвилин після їх запуску. Порівняно повільніші ракети-літаки будуть запущені на тисячі допоміжних, але все-таки важливих цілей.

Американські літаки-ракети можуть примусити совєтчиків докорінно змінити свої витрати на

озброєння. Співчоти можуть створити оборону від цих ракет, але на це буде потрібен немалої час — цілі роки. І це якраз те, чого хоче американське військове керівництво: ССР буде змушений витратити міліарди доларів на перебудову своєї оборони, тратячи ці міліарди на оборонну, а не на наступальну зброю.

Новий інтерес американців до "крилатої ракети" виник після того як вони заради детанту дали співчотам велику перевагу в ракетному озброєнні. У Пентагоні це зрозуміли, нарешті, і було приєднано озбройтись ракетами-літаками, тим більше, що стало можливим невпинно їх удосконалювати. Нові технічні досягнення в мікроелектроніці, мініатюризації боєголовок та ефективності моторів зробили ці ракети по суті новим видом зброї.

Цей прогрес був особливо неприємний для співчотів, бо їх крилаті ракети, вистрілювані з підводних човнів, мають радіус дії приблизно 600 миль і спрямовуються на ціль за допомогою сигналів з корабля або літака на цій території. Не дивно, що співчоти хочуть домогтися того, щоб американці відмовилися від виробництва своїх літаків-ракет.

Еру детанту характеризує готовість співчотів "вести переговори", коли ці розмови можуть допомогти їм ліквідувати американську перевагу і якісь зброї.

У січні 1976 р. співчоти зажадали від американців, щоб вони усунули "Томагавк" з підводних човнів; щоб його радіус дії був обмежений до 372 миль, тобто, щоб він був унешкоджений як зброя проти суходільних просторів ССР; щоб американці рахували всі бомбардувальники з десятма й більше літаками-ракетами як пускові установки для комплексних різнонапілених боєголовок. Це поставило б США у невигідне становище. Взамін за це співчоти хотіли тільки дати обіцянку, що їх новий бомбардувальник не буде базований там, звідки він може атакувати ССР без повітряної заправки пальним.

Покищо угоди не досягено. Але якщо США погодяться на вимоги співчотів, то тим самим їдомовляться від страшної для ССР зброї, фактично обеззброюючи себе перед лицем співчотських озброєнь.

Р. П.

КОМІТЕТИ ОБОРОНИ МОРОЗА

З ініціативи філадельфійського комітету оборони В. Мороза відбулася перша ділова конференція комітетів, організацій і груп у США й Канаді, які під різними назвами діють у справі оборони В. Мороза та інших політв'язнів в УССР.

Обрано координаційну комісію, що має підтримувати контакт між різними організаціями. Ухвалено створити фінансовий фонд для проведення різних акцій.

У залі конференції була влаштована виставка оригіналів самвидавних видань та різних матеріалів у справі оборони співчотських політв'язнів.

БУДЕ ВІДНОВЛЕНО ВІТРАЖ "Т. ШЕВЧЕНКО"

З ініціативи Головної Управи Об'єднання жінок ОЧСУ в 1977 році буде відновлений за збереженими світлинами великий кольоровий вітраж "Тарас Шевченко", розбитий кагебістами.

Цей вітраж був виконаний Аллою Горською (підступно вбитою агентами КГБ в Києві), Олена Заливаха (вдруге засудженим окупаційним режимом) та іншими мистцями.

Вітраж, що зображує могутню постати Кобзаря з піднесеними руками, немов у заклику "будить химерну волю", буде відтворений в США коштом ОЖ ОЧСУ і встановлений у Домі ОУВФ в Нью-Йорку, — доки його можна буде перевезти до вільного Києва та встановити в університеті ім. Т. Шевченка, для якого він був призначений.

НАША МОВА В УССР

Централля українських професіоналістів у США провела засідання, присвячене станові нашої мови в підсовєтській Україні. З доповіддю виступив професор Колумбійського університету видатний український лінгвіст Ю. Шевельов.

Ю. Шевельов окреслив історію української літературної мови, зокрема зупинився на проблемах її розвитку в теперішній час.

Характеризуючи зусилля Москви і її українських намісників "спровінціялізувати" нашу мову та звести її до ролі нікому не потрібної говірки, Ю. Шевельов відзначив, що на Україні існує сильний спротив цим намаганням співчотського уряду.

На порушенні слухачами питання про те, якою буде дальша доля нашої мови, доповідач відповів, що ця проблема є соціо-психологічною, і лінгвіст не може компетентно говорити на цю тему.

ВЕЧІР, ПРИСВЯЧЕНИЙ ХАРКОВУ

У Філадельфії відбувся присвячений місту Харкову вечір, організований відділом Об'єднання жінок ОЧСУ та Товариством інженерів у Філадельфії.

Доповідь про історію Харкова та про його культурні заклади зробив інж. М. Химич, ілюструючи свою цікаву й змістовну доповідь про зірками (діяпозитивами).

Другу доповідь про місце Слобожанщини в історії України та про видатних харків'ян зробив В. Біляїв.

Вечір закінчився читанням художніх творів, написаних письменниками — харків'янами, зокрема творів О. Слісаренка, В. Свідзінського, М. Хвильового, М. Йогансена, В. Сосюри, Г. Шкурупія, В. Куляша.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

Закінчення з 5-ої сторінки

КІЯНИ В ОТТАВІ

Прочитавши статтю В. Витвицького "Мистці з України" ("Н. Д.", грудень 1976), я пригадав виступ Є. Мірошниченко й Д. Гнатюка в Оттаві.

Велика опера вала в Нешенал Артс Сентр була заповнена тільки на половину. Гастролі співаків з України збіглися в часі з протестом нашої еміграції проти катувань В. Мороза в ССР, і це позначилось на гастролях.

Раніше Гнатюка вітали як українського співака, а тепер він і представник советського уряду, депутат Верховної ради... Слухачів хвилюють суперечливі почуття. Але коли мистці вже на сцені, публіка приймає їх як мистців.

Без жодного конферансу на сцену виходить середнього зросту зі смаком одягнена вродлива молода співачка. За нею піяністка Алла Толстих.

Перші акорди, і велику залю заповнює голос великої сили і краси. Євгенія Мірошниченко майстерно володіє своїх голосом, повним внутрішньої експресії — пристрасним, вібруючого тембру сопраном. Чітка, ясна дикція та виразиста міміка захоплюють публіку. По кожній виконаній речі довго лунають оплески.

Концерт іде не за програмою. Іноді співачка сама оголошує наступну річ українською мовою. Ішода, що немає конферансу, який би служив зв'язуючим елементом між публікою і репертуаром співачки. Це відчувалось і на концертах Г. Колесник.

Обидва співаки почали з творів Верді. Класичні речі були виконані майстерно. Щедро обдаровані від природи й невтомні працівники, співаки оволоділи великим репертуаром. Чудово провела співачка сцену божевілля Аміни з "Ля соннамбуля" Белліні.

Але слухачі чекали української пісні. І коли залунали "Пасла я чотири воли" та "Носила я просо з комори", зі сцени повіяло барвистою шириною наших степів. Оплески гучніші й довші.

Те саме й коли співав Гнатюк, після класичних речей, "Пісню опришкі". Весь другий відділ взагалі був українським. "Соловей і троянда" Кос-Анатольського Мірошниченко проспівала з надзвичайним почуттям, віртуозно.

У Гнатюка розкішний оксамитний голос красивого тембру, широкий діапазон, тонка вібрація, глибока експресія. Але слідно велике гастрольне навантаження. Подекуди на фортіссімо голос зривався.

На закінчення співаки проспівали дуети "Тихо над річкою" й "Коли розлучаються двоє". Слухачі були полонені і чаром пісень, і майстерністю виконання.

По концерті я з моєю старенькою мамою пішов за лаштунки перекинутися словом із земляками. Крім мене, було ще кілька оттав'ян. За лаштунки нас не пустили — туди пішли пред-

ставники з советського посольства. Стоїмо, чекаємо. Довго.

Біля нас крутиться якийсь чолов'яга. Питаю його: "Ви не адміністратор?" — "Ні, я з посольства". Думаю собі: чого їх так оберігають від нас? Хіба ж не до нас вони приїхали співати? Нарешті в коридор виходить С. Мірошниченко. Називаю себе. Зав'язується розмова про акторів-франківців.

Я питаю Гнатюка, чому вони починають концерт не з нашого, українського репертуару. Він пробує щось пояснити. Мама каже, що чула, як він сказав (коли я відвернувся), що репертуар іззначено "вгорі". Це до мене не дійшло.

Гнатюк зовнішньо привітний, але стриманий. Женя дуже мила й щира. Питаю її, чому в нас немає її платівок. Сміється й каже, що будуть незабаром.

У обох мова гарна й чиста, без суржiku. З адміністратором говорю про справу В. Мороза. Він каже, що це не позначилось на авдиторії. Але він помиляється...

P. ВАСИЛЕНКО

НАША НАСТІЛЬНА КНИГА

Хочемо звернутися до вас із кількома словами захочти і вдячності за те, що ви робите "Нові дні" таким цікавим, багатостороннім журналом.

А особливо хочемо згадати книгу "Поговоримо відверто" незабутнього Петра Кузьмовича Волиняка. Вона стала для нас настільною книгою і дуже прикрашує наше життя. Відкриємо будь-яку статтю й читаємо з насолодою. Є в ній багато цікавого й повчального. Є з чого й посміятись, і посумувати над болючою правдою...

Ми гаряче рекомендуємо цю книгу всім родинам на еміграції.

*Ганна і Болеслав Коверни
Канада*

ДІТИ ВШАНУВАЛИ БАТЬКІВ

Наприкінці січня Іваною Павловичу і Марії Остапівні Залевським, що живуть у Торонто, сповнилось 80 років. Їх діти з любов'ю відзначили цю знаменну дату в житті своїх батьків.

Був відправлений молебень за здоров'я й спокійне життя "ювілярів" з участю їх друзів і земляків. Потім їх доні Марія й Надія привітали батьків, побажавши їм довгого й щасливого життя. Того ж побажали їм і всі присутні.

Відбулося родинне прийняття, дбайливо приготоване Марією й Надією. В гарній родинній атмосфері було згадане життя подружжя Залевських. А згадувати було що, — особливо їх по-невіряння під час війни з п'ятьма дітками. Діти Залевських та їх земляки піднесли "ювілярам" дарунки та при цій нагоді не забули й провести збірку на нашу пресу.

Дуже приємно було відзначити, з якою любов'ю і старанням дочки Залевських справили сімейну дату, вшанували своїх батьків.

*П. Макогін
Торонто*

УНІЯТИ І ВАТИКАН

Українці-католики (уніяти) довго й часто ге-роїчно боролися за свою Церкву, стараючись не поривати з Римським папою. Але в цій боротьбі всин натрапили на перешкоду, якої ніяк не сподівались. Називається ця перешкода "Східна по-літика Ватикану".

Ця "остполітік" призвела до вельми прискорб-них наслідків для українських католиків. Намагаючись зав'язати діялог з російською православ-ною церквою в ССР, секретар Ватиканської Ради II порушив основні правила цієї ради тим, що не подав на голосування в раді петицію, під-писану близько 400 єпископами, які просили раду засудити комуністичний терор.

Згодом зверхник підсоветської православної церкви Пімен у присутності кардинала Віллебрандса проголосив "кінець" Брестської унії, тотальне знищення української католицької церкви та її "урочисте" повернення в лоно росій-ського православ'я. І кардинал, офіційний пред-ставник Ватикану, сидів мовччи...

Ватиканска "східна політика" фаворизує тільки тих прелатів, які ставляться до комуні-стичних урядів примирливо, напр., в Угорщині і Литві.

У згоді із своєю політикою догоджати совєт-чикам, Ватикан учинив спротив установленню українського католицького патріярхату; одним із мотивів цього було те, що така акція Ватикану може бути засуджена совєтчиками як "втручання у внутрішні справи ССР".

Така політика Ватикану робить дуже тяжким становище уніятів по той бік Залізної заслони. Фактично, ця політика заохочує совєтчиків поси-лювати переслідування українців, вірних католи-цизмові.

Так українська католицька церква перетвори-лася на "мовчазну церкву", і в цьому — велика глина католицького Рима, який ігнорує боротьбу її за своє життя, за свою віру. Українські като-лики опинилися в лещатах і Москви, і Рима.

У цих умовах українцям-католикам лишається одно: боротися проти опортуністичної політики католицького Ватикану...

К. Сокільський

КУК ПРОТИ "ЦЕНТРІВ БАГАТОКУЛЬТУР-НОСТИ"

7-го лютого Екзекутива Президії КУК зай-няла становище проти творення "Центрів бага-то-культурності" та використовування т. зв. "Community Centres", "Citizenship Centres" чи "Interg-national Centres" у різних місцевостях Канади для різнопородних імпрез і культурних виступів при допомозі фінансових дотацій з Фонду бага-то-культурності.

Комітет Українців Качади виступив проти цієї політики тому, що ці центри залучають до участі в того роду імпрезах різні етнічні групи з наміром змішування елементів культури тих груп в одну неокреслену масу.

ЛІТНІЙ СЕМЕСТР В УВУ

Український вільний університет у Мюнхені (Німеччина) повідомляє про те, що він приймає виспи на літній семестр 1977 року, який поч-неться 1-го липня й триватиме до 31-го серпня

Лекції відбуваються на двох факультетах: філософському (українське мовознавство, істо-рія української літератури, історія України і Східної Європи, географія України, історія укр. культури з мистецтвознавством, пропедевтика філософських дисциплін з укр. етнопсихологією та характеристикою укр. ментальності, педагогіка, дидактика й історія шкільництва) й правничих наук (адміністративне право УССР, історія европейського приватного права з узглядненням Східної Європи, основи родинного й спадкового пра-ва на Україні, канонічне право східних церков, соціологія з узглядненням соціальної структури УССР, економіка УССР, господарське значення УССР в ССР).

В УВУ викладають понад 60 професорів, до-центів і викладачів.

Студенти УВУ можуть одержати від профе-сорів УВУ теми для магістерських і докторських дисертацій. Плата за семестр — близько 280 ам. долярів.

УВУ також улаштовує педагогічні курси для підготови учителів укр. шкіл, курси англійською мовою з програмою лекцій про Східну Європу та курси українознавства для молоді.

Адреса УВУ:

Ukrainische Freie Universitaet Pienzenauer
Strasse 15, 8000 Muenchen 80, West Germany

В. КАСЮРАК — ЧЛЕН НАГЛЯДЧОЇ РАДИ УНІВЕРСИТЕТУ

Українська громада м. Віндзора з задоволен-ням довідалася про те, що п. Валерія Касюрак обрана членкинею наглядчої ради Віндзорського університету.

У північній Америці не багато українців і українок, що осягнули таке відповідальне становище в університетах.

В. Касюрак — дочка Теодора і Марії Касюра-ків. Народилась вона в м. Брендон, Манітоба. Вищу освіту набула в Віндзорі й Лондоні. Свою професійну працю вона почала на посаді секре-тарки мера Віндзора, а згодом перейшла в стра-хове підприємство "Екселсіор Лайф Іншуренс Ко.", де нині працює консультанткою професій-них клієнтів.

В. Касюрак бере активну участь у громадсько-му житті, зокрема в багатьох філантропічних організаціях Віндзора і всієї Канади. Вона — членкиня канадської делегації до ООН, де вико-ристовує кожну нагоду інформувати іноземних дипломатів про справжнє становище на понево-леній Україні. Товариство українських абсолъ-вентів Детройта й Віндзора обрали її "україн-кою року". "Грейтер Віндзор Фаундейшен", раз-зом з іншими організаціями, нагородила її по-хвальною грамотою.

Лідія Лист, Віндзор

Михайло СКВИРЯ

Треба людину рятувати!

Якби я того дня не зустрів цього п'яницю, все, мабуть, було б по-іншому і я провів би цей день культурно й цивілізовано, як годиться статечній людині немолодого віку.

Або якби моє авто не було в той день у гаражі, я мені не довелось б їхати з роботи на автобусі. Але, як кажуть у філософських книгах, наше життя складається з випадків — особливо, коли у людини делікатна вдача.

Одним словом, я сидів у автобусі, коли в автобус увійшов цей чолов'яга. Небритий, з опухлою пікою і в пошарпаному пальті. Увійшов і сів біля мене. А від нього відгонило якимсь горілчаним виробом. І він уп'явся в мене своїми червоними очима.

— Чуєш, як тебе звати? — раптом озвався він до мене. Я людина ввічлива й реагую на всякі до мене звертання, а тому й відповів:

— Михайлом.

— А мене Оверком. Будьмо знайомі.

— Дуже приємно, — сказав я. — Додому їде? З роботи? Як вам подобається ця паскудна погода? Холодно так, що аж душа мерзне.

— І не кажіть, — відповів цей тип. — Треба душу зігріти. Давай зійдемо тут.

Я вже здогадався, до чого йдеться, й поміркував з хвилиною. Тоді вирішив зійти. Бо справді було дуже зимно, й погрітися було б незле.

Ми зійшли з автобуса. Пішли у винний магазин. Отой тип узяв у мене пару долярів і пірнув у юрбу заяложених чоловіків.

— От, — думаю я собі, — розкажу жінці, яка мені пригода трапилася. Сміятиметься. Цікаво, що цей заволока далі робитиме. Головне — не обійтися його. Я ж людина делікатна.

Оверко виринув з юрби з двома пляшками й потягнув мене в садок. Ну, думаю собі, що ж цей Оверчище далі втіче. Налив він мені в паперовий кухлик і собі теж.

— Ну, будьмо!

Почуваю, що в мене у череві тепліше стало, й холод уже так не дошкуляє. Все таки користь. А на цього Оверка просто жалько було дивитися. Руки в нього трясуться. Мало не розхлюпав півкухлика. Гине, думаю собі, людина просто в мене перед очима. До чого людину проклятий алкоголь доводить!...

Треба, думаю я собі, людині допомогти. Щоб людина не спілася до чортів. Йому ще пощастило, що він на мене натрапив. Я людина співчутлива. Дай-но вилікую цього п'яницю. А він тим часом уже по другій наливає.

— Щоб дома не журилися!

Треба, думаю собі, цю людину вернути в пристійну громаду. Може наша спільнота чим-небудь від нього скористається. Може в нього якийсь хист є, може він якийсь талант або ремісник. А він приказує:

— Дай Боже, щоб не остання!

Бувши людиною делікатною, я не відмовився. Не можна людину ламати дуже різко, лікар мусить бути тактовним. А він, мабуть, догадався, що я хочу для нього зробити.

— Дай, — каже, — я тебе поцілую. Дуже ти мене ласково увітав сьогодні. Я й не знаю, що б я без тебе робив сьогодні. У кишені ані шеляга. Де ти живеш?

Обидві пляшки вже було розпито. Ми обнялись і пішли. Дійшли до моого будинка. Я його спітав:

— А ти де живеш?

Він махнув рукою до вітру. Ну, думаю я собі, людина вже й забула, де живе. Отак ні за цапову душу й пропасти може. Треба християнську душу рятувати. Кажу:

— Пішли до мене. Я тебе вилікую. Завтра.

— А що твоя баба скаже? — запитав він, язиком заплітаючись.

— Хай тільки щось скаже. Не обрадується!

Коли жінка побачила нас, то й справді не сбрадувалася. Аж на виду почорніла.

— Ще одну п'яничку привів? Уже вдвох буркала собі позаливали?

Жінка моя, знаєте, особа неділікатна. Бракує її душевної тонкості. Баба нетямуща. Я хотів пояснити їй, що хочу добре діло зробити, людину від алкоголю врятувати, а вона не второпала. А може й я не досить красномовно говорив, бо алкоголь, розумієте, і в мене у нутрі нуртував. Чорта пухлого, скажеш щось путного, коли в тебе язик трясеться й на зуби не потрапляє як слід.

Пройшли ми з Оверком у кімнату хутенько, щоб не натикнутись на жінчин ополоник, і лягли біля ліжка. І відразу заснули, як янголята.

А вранці, як прокинулися, то так погано було, що й не опишеш. Наче в тебе в роті чортяка свинячий саж улаштував. А ѿ голові... Та що вже там казати. Самі либонь, знаєте!

— Болить? — поспівчував мені Оверко.

— Уй, болить, — простогнав я. — Коли б раз буферину або аспіріну...

— Якого ще там аспіріну! — обурився Оверко.

— Треба клин клином. Опохмелитися. По-людському.

Я пошукав у буфеті, знайшов пляшчину, налив йому й собі. Він знову мало не розхлюпав. Але випив. Почуваю — стало легше. В голові прояснилось.

— Треба, — кажу, — на роботу. Сьогодні ж, хай йому трясця, не субота й не неділя.

ДАНТЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У київському видавництві "Дніпро" вийшла друком "Божественна комедія" Алігієрі Данте в перекладі українською мовою.

Євген Дроб'язков працював над цим перекладом коло дванадцяти років. Книга прикрашена малюнками видатного французького мистця Г. Доре.

З ТЕАТРАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Наприкінці лютого в Філаделфії (США) Студія мистецького слова під керівництвом Лідії Крушельницької поставила п'єсу Скріба "Скліянка годи", перекладену з французької мови Ю. Шерехом.

Виставку режисувала Л. Крушельницька, музичною частиною керував І. Соневицький. Спектакль відбувся під патронатом місцевого відділу УККА.

СЕРІЯ ПРОЗІРОК З УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Фотограф-художник О. Старостяк, що живе в США, закінчив роботу над виготовленням великої серії діяпозитивів, присвячених Українській національній революції. Випуск цієї серії був уможливлений фінансовою допомогою організації "УНПоміч".

Ці прозірки буде показано в різних містах США і Канади.

АДРЕСНА КНИГА

Торонтський відділ КУК видав книжку важливих українських адрес у Торонто. Вона дає адреси українських культурних, громадських та інших закладів і організацій. Книгу видано англійською мовою. Вона має 63 сторінки.

— За що ж ти мене кривдити хочеш! — мало не заплакав Оверко. — Ти ж учора був такий деликатний. Яка там робота в такійоказії. Не втече твоя робота. Від роботи коні дохнуть. Наливай ще.

— Ни, — кажу, — пане Оверко. Поки моя жінка ще спить, мусимо тікати звідси. А то вона нам усю утіху зіпсую. Пішли кудись!

Пішли. Купили. Випили. Холоду як не було.

— Тобі, Оверко, — кажу я, — в лікарню треба. Від алкоголю лікуватися. Так ні за цапову душу й пропадеш. Трудно мені одному тебе лікувати.

— За твоє здоров'я, — відповів Оверко й вилив мені в кухличок, що від пляшки лишилося. Я випив. Треба ж бути деликатним. Бонталчістю п'янину не вилікуєш, а тільки розгніваєш. А я ж таки хочу людину врятувати для суспільства...

K. СЕМЕНЮК

МОІ СУПУТНИЦІ

Скільки — згадуєш? — топтали
Ми шляхів з тобою поруч!
Скільки вулиць, міст, вокзалів
Нам забути ще не скоро...

Скільки днів чекань турботних,
Скільки поглядів прощальних,
Слів болючих і скорботних,
І так мало слів вітальних!...

Нам нелегко мандрувалось
Під громами на дорогах,
І як часто нам здавалось,
Що вже далі йти незмога...

Ми з негодою змагались,
У незнане йшли ми сміло;
Не спинив нас злобний галас
Тих, що нас спинить хотіли.

Скільки праці нелегкої
Довершити нам припало!
Мало в нас було спокою
І хвилин спочинку мало...

Днів своїх дійшовши схилу,
Ми без жалю й без докору
Будем разом ждать могили,
Bo в житті ішли ми поруч.

ЛУТФІ (узбекський поет-клясик)

ГАЗЕЛІ

Серце мое, виночерпцю, вражене горем давно;
Дай мені келих вина, щоб спогаду збулось воно.

Може побачу в вині відобрази сяючих рук —
Трунком цілющим тоді стане пурпурне вино.

Бреше старий мухтасіб і моїх він не цінить
послуг —
Ницій тирана душі злетіти зверх не дано.

Може цей келих уста цілували, царице, твої —
Ревнощі вип'ю гіркі, щоб висохло келиху дно.

Пійманий локоном чорним, стогне від болю
Лутфі —
Пастка занадто міцна — йому не поможе вино...

Переклав В. Я.

Моя відповідь наклепникам

Шановні панове,

Дозвольте мені оборонитися на сторінках Вашого журналу від тих закидів, які зроблено мені, сподіваюся, наслідком якогось непорозуміння, з статті "Чи справді В. Онукріснко наближається до Т. Шевченка?", надрукованій у листопадовому числі "Нових днів".

Мене дивує те, що Ви, люди серйозні і з поважним стажем журналістичної праці, вирішили без перевірки фактів надрукувати цю статтю, та ще й підписану двома літерами замість справжнього прізвища автора чи авторів.

У статті зроблено мені такі закиди, яких, я думаю, ніякий часопис у вільному світі не робив би ні одній українській людині, — тим більше людині, яку знає багато людей. І ще тим більше — людині, твори якої були друковані саме на сторінках Рашого журналу. Адже у "Нових днях" свого часу друкувалися мої поезії, ціла поема "Симон Петлюра", та поезії, частина яких увійшла до моєї збірки "Земля незабутня". Друкувалися мої поезії часто і в журналі "Молода Україна". Мое ім'я добре відоме Вам, панове редактори, і середовищі тих людей, які вважають себе прихильниками цих часописів.

В Австралії я живу 27 років, і мене тут знають сотні, якщо не тисячі людей з моїх поезій і статей у тутешніх часописах. Моя поведінка відома майже всій українській спільноті Сіднея, бо ні з чим я ніколи не ховався й завжди висловлювався гідверто, хоч і не претендуючи на непомильність.

Що, отже, стало підставою для надрукування статті, яка мене паплюжить? Чому її автор чи автори побоялися підписати її своїми іменами чи звалили відповіальність за неї на Вас, — а Ви поставились до написаного цілком безkritично, забувши, що несете відповіальність за надруковане, що може бути неправдою.

Спробую доказати Вам і Вашим читачам, що написане в цій статті є зигадкою особи чи осіб, які й писали.

Перш за все, твердження про те, що моя любов до батьківщини наближається до любові Т. Шевченка, Л Українки й І. Франка, — це думка рецензента, а не моя, і я за неї не відповідаю. За неї відповідаєте Ви, бо пропустили її на сторінки журналу, ніби для того, щоб дати підставу авторам статті для грубого нападу на мене. Ви дозволили авторам її (думаю, що їх двоє з Мельбурна, бо впізнаю стиль обох) написати таке.

"Треба знати автора збірки не тільки як поета, а й як журналіста та людину взагалі".

З якого права хтось береться судити мене як людину взагалі? І, взагалі, хто має право судити будь-кого як людину взагалі? І чи автори судять мене як людину взагалі, тобто чи оглядають мою діяльність усебічно, мое життя назагал, чи кидають світло, або скоріше тінь лише на те, що ім здається є моєму житті й так чорним? Цебто, чи справді они оцінюють мене, взявши на себе право на те та сковавши за дві літери з Вашого ласкавого дозволу, взагалі? Ні, про таке "взагалі" не може бути й мови, бо не про це авторам ідеться. Не про це йшлося й Вам, коли Ви взяли на себе відповіальність за надрукування отієї статті без спроби перевірити правдивість написаного. А перевіряти с що.

Узяти хоча б твердження про те, що я в приватній розмові комусь із авторів статті сказав, що "я своїй матері сорочки не пошлю, щоб не платити грошей комуністам".

Це, панове, найпідліша вигадка. Моя мати померла 29 березня 1957 року, маючи 57 років віку. Вірш "Малі були колись" написано в 1959 році, бо я тоді не знав про смерть матері й дозідався про це лише в 1967 році, причисму обхідно дорогою. На якій же підставі мені зроблено такий нелгодський закид: "Ось так він турбується про свою стареньку рідну матір". А за цим: "А що вже говорить про народ!"

Тож у мене немає матері з 1957 року! І сдина моя турбота про неї могла виявитися лише тим, що в день її смерті я просив рідних покласти від мене квіти на її могилу. А тепер і того не можу зробити через перешкоди, створені кагебістами, які загнали в могилу моого батька й довели до каліцтва моого брата, переконавшись, що мене не вдастся зливати навіть присланим спеціально агентом із Києва.

Панове, чи Ви розумієте, який закид мені Ви пустили на сторінки журналу, не перевіривши правдивості того, що Вам присилають люди з Австралії? Такі ж, якщо не ниціші, всі інші закиди мені.

У яких статтях і часописах я писав, щоб Австралія не продавала хліба Соєтському Союзові? Назовіть їх.

На якій підставі робиться закид, що я бажаю голоду на Україні? Чи Ви маєте якісь докази для такого обвинувачення?

У якій статті і в якому часописі я називав Я. Побоша розумною і чопитливою людиною?

На якій підставі мені закинуто, оскільки мене в мої студентські роки не посадили в концтабір, що я політично неповновартісна людина? Чи це прайзильний підхід для всебічної оцінки мене як людину? А як тоді з сотнями інших студентів, які не побувили в тюрмах?

На основі чого мені робиться закид, що я нібито завжди пишу ім'я В. І. Гришка з малої літери? Де я коли я так писав? Перерахуйте всі такі випадки.

На якій підставі допущено перекручення думок, висловлених у моїх поезіях у збірці "Земля незабутня"? В мене, наприклад, сказано:

А чужина... Можливо, лиш вона
Навчила жити, думати й любити.

А автори отісі статті роблять висновок: "Отже лиши тут, на чужині, він став великим патріотом"..."

Де у вірші так сказано? Де поділося слово "можливо"? Чому забуто слова 'думати, жити'?

Де в мене сказано, що українські дисиденти — це вислужники Москви, як твердять автори статті? Дайте конкретні приклади. Автори статті пишуть, що я не гордий нашими дисидентами — яких я називаю апостолами, що свігяль правдою в темряві совеччини.

На якій підставі мені робиться такий закид і говориться, що "про це знає кожен, хто читає українську пресу"? Яка це преса: які це люди?

Сіднейці знають три мої доповіді, напр., про В. Мороза, "Шевченко й дисиденти на Україні". Цю доповідь чули кілька сот людей, які можуть бути моими свідками.

Чому на основі одного вірша із збірки, поминувши інші, мені закинуто, що "моя широка душа" бажає лише того, що згадано у вірші "Масш хліба досить-передосить"? А як з іншими поезіями? Чи це серйозний підхід до справи, коли говориться, що про мене буде писано *взагалі*, а потім вихоплюються *окремі* рядки й на них будуються нелогічні й образливі "висновки"?

Про оцінку моїх поезій з суто літературного погляду я не говоритиму. Одним вони подобаються, іншим — ні. Кожен управі мати про них свою думку.

Але на якій підставі хтось береться, читаючи чиєсь збірку поезій, судити про її автора *взагалі* іclusioчно з тим, яка він людина й чи він посилає, чи не посилає померлій матері сорочку? Яке право має хтось втручатися в особисте життя автора поезій? Та ще й сковавшись за дві літери, не маючи громадянської мужності вийти з своїми обвинуваченнями на чисте поле?

Хто має право вимагати від когось особливих особистих якостей, а самому вигадувати нахлепи — з якихось нечесних мотивів?

На закінчення, панове, я хочу поінформувати і Вас, і читачів, що в 1969 році до мене тричі приїжджав агент КГБ (він сам у цьому призвався) і дав мені знати, що "все буде добре, якщо я житиму добре", тобто перестану писати антисоветські статті для преси. Після цього я весь час перебував під тиском з боку советських агентів, які мені, на щастя, відомі. Відомі вони й австралійським органам, які цікавляться подібними фактами.

Після *виходу* в світ збірки "Земля незабутня" на мене знову почався тиск, алэ вже не з боку агентів, від яких я зумів на деякий час відбитися, а з боку "своїх" же людей у своїх часописах. Чому людям хочеться, щоб я припинив писати протисоветські статті й вірші? Уже з'явилися накліпи на мене в сіднейському часописі "Вільна думка" — ніби я був редактором ашафенбурзької газети "Неділя", а юна була органом соціалістів. У цій же газеті на мене вигадали ніби я перекинувся з крайньою лівих позицій на крайньою праві. Ніби я був запродався... цій же газеті й писав те, що хотілося її видавцеві А насправді я кинув працю в цій газеті саме тому,

що не хотів писати того, чого хотів від мене видавець. У цій газеті я працював за таку мізерну плату, що її і згадувати соромно, а не за "хліб і масло", як пише ця газета.

Моїм наміром не є викликати до себе жаль і співчуття. Я хочу від Вас лише порядності, чи скоріше справедливості: не робіть мені закидів у тому, чого я ніколи не лише не робив, але й не збирався робити.

За свої статті й поезії я вже дістав "плату": передчасну й несподівану смерть батька, покалічення моого брата на Україні. Комусь ще треба й третьої жертви, що тим часом живе й що робить в Австралії? Кому це хочеться, щоб я замовк, щоб здійснилося побажання советського агента, щоб я жив безсловесним споживачем австралійських благ?

Я знаю, що дві літери — дві особи в Мельбурні не почуватимуть себе добре, коли Ви надрукуєте цього листа, бо ім доведеться доказувати те, в чому вони мене обвинувачували на сторінках Вашого журналу. Якщо цю мою вимогу до них поставите й Ви, тоді я й інші читачі Вашого поважного, на мій погляд, журналу зрозуміють, що Ви, як і я, стали жертвою тих наїлепників, яким Ви повірили, і від яких Ви в силу порядності відмежуєтесь.

З привітом **Василь Онуфрієнко**

ЗГАДУЄМО М. ПОНЕДІЛКА

В Нью-Йорку відбувся вечір на пошану письменника Миколи Понеділка з нагоди першої річниці його смерті.

Вечір улаштували Літературно-мистецький клуб, Об'єднання українських письменників "Слово" і 64-ий відділ Союзу українок Америки. На вечорі виступали: Уляна Любович, Оксана Щур, Калина Чічка-Андрієнко, Христя Карпевич, Степан Крижанівський та Іван Керницький.

ВИДАЮТЬСЯ ТВОРИ КОМПОЗИТОРА А. РУДНИЦЬКОГО

Фірма "Вімблетон Мюзік Ко." Сентчюрі Сіті, Каліфорнія, яка спеціалізується у виданнях визначних творів композиторів 20-го сторіччя, підписала угоду на видання кількох фортепіанових творів покійного композитора д-ра Антона Рудницького.

А. Рудницький, який помер 30-го листопада 1975-го року, написав багато творів різного роду, включаючи 3 симфонії, 2 опери ("Довбуш" і "Анна Ярославна"), багато хорових творів, кілька циклів пісень, концерт для віолончелі та інші. Фортепіанові твори, які будуть видані, складаються з "Варіацій на простеньку тему", "Фантазії", Дівертіменто ("Італіан Діарі"), "Два українські танці" і "4 концертові етюди на теми українських народних пісень".

Співоче Товариство "Кобзар" у Філаделфії заснувало фонд для видання інших творів.

Фонд призначений у першу чергу для видання більшого твору А. Рудницького — симфонії або ораторії.

МОНОГРАФІЯ ПРО В. АВРАМЕНКА

На відзначення 50-річчя творчої діяльності заслуженого балетмайстра й кінопродуцента Василя Авраменка громадський комітет у м. Нью-Йорку ухвалив видати монографію про його працю.

Книгу заплановано приблизно на 600 сторінок великої формату на люксусовому крейдяному папері в твердій обкладинці. У ній буде понад тисячу світлин і ілюстрацій. На відповідального редактора видання запрошено Бориса Береста, автора книг "Історія українського кіно", "Т. Шевченко і українське кіно" та інших мистецтвознавчих праць.

Громадський комітет запрошує громадянство посилати свої датки на видання монографії на таку адресу:

V. AVRAMENKO
New York, N.Y. 10009, U.S.A.
130 East 3rd Street

КНИГА ПРО Я. ГНІЗДОВСЬКОГО

В американському видавництві Pelican Publishing Company (Gretha, New Orleans, Louisiana) вийшла книга "Hnizdovsky. Woodcuts, 1944-1975".

Книжка велика не лише розміром, але і змістом. В ній є: передмова, каталог, автобіографічний нарис Я. Гніздовського. Головне місце в книжці займають репродукції дереворитів.

Поява такої книжки — своєрідне американське визнання творчості Я. Гніздовського.

Я. Гніздовський володіє властивістю звичайне, буденне перетворювати на незвичайне, святкове. Ті, що працюють у літературі, музиці й мальарстві, знають, як нелегко і непросто це досягатися.

Ця провідна властивість творчости Я. Гніздовського найяскравіше виявлена в таких його дереворитах, репродукованих у книжці: "Молодість і старість", "Безлисте дерево", "Табун овець з чорним бараном", "Табун овець", "Голова дівчини", "Вазон квітів", "Йоган Себастян Бах", "Автопортрет", "Іриси", "Храм святого пророка Іоана", "Храм святого пророка Івана всередині", "Табун мериносових овець".

ВИСТАВКА КАРТИН В. КРИЧЕВСЬКОГО

Наприкінці вересня 1976 р. у Торонто були показані картини Василя Васильовича Кричевського, який живе в Каліфорнії. Виставку влаштувалася п. Софія Скрипник.

В. В. Кричевський народився 13 березня 1901 року в Харкові, в родині відомого художника й архітектора Василя Григоровича Кричевського. Закінчивши гімназію, він студіював мальарство в Києві, в Академії мистецтва, в майстерні батька.

У 1923 р. закінчив академію. Викладав у художньо-індустриальній школі в Києві. Працював у кіностудіях (Одеса й Київ), оформленюючи декорації, костюми тощо. В. В. Кричевський оформив 16 фільмів. Покинувши роботу в кіно-

студії, працював у галузі портрета, краєвиду і графіки.

У 1949 р. В. В. Кричевський прибув до США, де продовжував свою мистецьку роботу, брав участь у багатьох виставках — особистих і групових.

Твори В. В. Кричевського знаходяться в приватних збірках в Україні, Чехословаччині, Німеччині, Австрії, Франції, Англії, Італії, Канаді та в США.

НОВИЙ ЗАКОН ПРО ГРОМАДЯНСТВО

Новий канадський закон про громадянство ввійшов у силу 15-го лютого 1977 р.

Новий закон уважають ліберальним, логічним і справедливим. Він усуває черівності і суперечності, що існували в законі про громадянство 1947 р.

На підставі нового закону кандидатів на громадянство трактують однаково, без уваги на їх стать чи країну походження. Всі кандидати проходитимуть таку саму процедуру, отже вимогу перебування та інші вимоги, іспитування суддею, призначеним для цього, та складання громадської присяги. Вимогу перебування в країні зменшено з п'яти до трох років.

Головною зміною в новому законі є те, що громадянство стає правом, яке людина набуває після виконання певних умов. Його не можна самовільно відмовити.

Ще інші зміни включають право обох батьків подавати аплікацію про громадянство від імені малолітньої дитини. Це стосується й до прибраних батьків. На підставі давнього закону в більшості випадків тільки батько міг подати таку аплікацію.

Впродовж наступних двох років від дати проголошення закону один з батьків може подати аплікацію про громадянство від імені дітей, народжених канадською матір'ю закордоном. Такі діти не є тепер канадськими громадянами, хіба що їх батько був канадцем у часі їх народження.

Права дітей народжених закордоном, у подружжі чи поза ним, будуть тепер збережені. Право на громадянство буде автоматичне в першій генерації і буде надане другій генерації під умовою, що дана особа, перед закінченням 28 року життя, жила в Канаді на протязі одного року або встановила "з Канадою чималий зв'язок".

Жінки, які не одержали канадського громадянства на підставі закону з 1947 р. через подружжя з громадянами інших країн, можуть автоматично його одержати, повідомляючи про це міністра. Раніше такі жінки мусіли пройти повну процедуру, поки могли одержати канадське громадянство.

Вік у якому можна вносити аплікацію про громадянство, зменшено з 21 до 18 року життя, зрівнюючи його з правом голосування.

Новий закон надає урядові право нагороджувати людей за спеціальні заслуги або надавати громадянство у випадках надзвичайних нещасть.

БРАМУ ВІДКРИТО

(Враження)

Коли ви їдете зі сходу до Лондону, то за кілька миль від міста зустрінете середохрестя. Поверніть праворуч і за декілька кроків ви побачите велику муровану браму з вивіскою "Україна".

За брамою ви спуститесь у глибокий яр, переїдете бетонний міст, під яким переливом тече кришталева вода, нагадуючи нашу в'юнку річку Рось з рідними верболозами. Коли ви вже переїхали міст, ліворуч перед вашими очима виросте велична споруда — палац культури: з півночі нижній поверх нагадує модерний мотель, із сходу (другий поверх) — модерну театральну залю.

Входимо до вестибюля: праворуч розміщено кіоск з найновішими виданнями, ліворуч театральна каса. Далі довгий коридор ділить поверх на дві половини: на конференційну залю і підсобні кімнати. Якщо висловитись сконденсованою мовою — це одна з найкращих і найзручніших будов з-поміж осель Канади й Америки. Світла заля, що може вмістити до тисячі осіб, виглядає чудово, вона зручна для всяких потреб. Не віриться, що ця споруда виросла тут протягом кількох місяців.

Ще рік тому на цій землі господарили фармерські корови, нервово горохкотіли трактори, краючи чернозем, а в глибині фарми зеленів кукурудзяний гай. Сьогодні все те вже історія.

Як приємно мандрувати по власній землі "України", окутаній буйним верховіттям різних дерев, оздобленій травами та кущами, заселений юнацтвом, що отаборилось у наметах під косогором. І згадались мені слова відомого поета:

Гаї шумлять —
Я слухаю.
Хмарки біжать —
Милуюся.
Милуюся — дивуюся,
Чого душі мої
Так весело.

Воїстину весело!... Ось мілководна річечка — "тече вона край бережка" наче відмежовується від великих забруднених вод. Чиєсь працьовиті руки вже поглибили її на декілька футів, вибравши сотні тонн землі і піску. Другий міст загатить воду і утворить розкішний ставок, що нагадуватиме ставок з островом "Кохання" в нашій чудовій Софіївці біля Гумані.

А навколо ставка напевно ростимуть тополі, верболози і наша червона галина. Для молоді це дасть можливість не тільки плекати водяний спорт, а й використати найефективніший засіб зміцнювати здоров'я, що дає сонце, повітря і вода.

У суботу 4-го вересня ц.р. відкрито першу столицю історії оселі "Україна", яку з великою урочистістю посвятив владика Миколай. У посвяченні брала участь численна православна гро-

мада, одумівська молодь і дітвора, що так присмно щебече рідною мовою.

Увечері, як велить традиція, відбувається величавий бенкет. Сподівалися, що в ньому візьме участь чотириста осіб і... помилились. Людей прибуло понад п'ятсот душ. Довелося до залі заносити ще й пікнікові столи. І це теж відрадне явище, що свідчить про свідомість батьків і дає приклад молодим.

Своїм змістом бенкет трохи відрізняється від заявленої традиції: мало було надокучливих привітів, промови були короткі й змістовні — ішлося про закінчення оселі.

З промови керівника будівельної корпорації п. М. Слівака ясно, що по закінченні всіх робіт ключі від брами "України" батьки урочисто передадуть своєму молодшому поколінню — одумівській молоді. Це найцінніший подарунок, що його батьки зможуть піднести своїм дітям. Цим подарунком батьки увіковічнять свою любов до нескореної України.

Я не знаю, хто скільки поклав до каси долярів, але знаю, що цю оселю збудували працьовиті українські люди, що не так давно оселилися у гостинній Канаді. І стає ще присмніше, коли бачиш, що ці люди зрозуміли, що гроши легше заробити, ніж їх розумно витратити.

Після урочистої частини й трапези, ініціятива перейшла до рук життерадісної молоді. Оркестра "Соловейки" започаткувала забаву традиційним вальсом. До пізньої години мінялися мелодії. Не мінялися лише учасники танків.

У неділю рано владика Миколай відправив урочисту службу Божу, яку прикрашував церковний хор. Після служби відбулася дефіляда одумівської молоді Канади й Америки.

Десь о четвертій годині по обіді відбувається концерт одумівських ансамблів. Я не оцінюю окремих виступів — показу вокального й танцювального мистецтва, а скажу лише, що я заздрив юначкам і юнакам, бо моя молодість не знала такої насолоди.

Чудова оселя "Україна"! Коли ж додати, що вона — лише кілька миль від Лондону і що це дає можливість у прекрасній залі часто відвідувати забави, весілля, загальні збори, ювілеї, літературні вечори і навіть, улітку, службу Божу, то грішми її не оцінити.

Хто хоче культурно відпочити на лоні природи (літом чи взимі), приїздить на Україну. Брама — відкрита!...

Ол. ЗОЗУЛЯ

В травні — місяці СКВУ
даймо моральну і матеріальну підтримку
для СКВУ!

З А Я В А

Доцінюючи важливість завдань і фінансові потреби СКВУ, складаю
даток на потреби СКВУ в 1977 році в сумі .....
який одночасно пересилаю чеком / грошовим переказом.

..... місцевість і дата

..... власноручний підпис

Заввага: Цю виповнену і підписану заяву разом із чеком /грошовим
переказом виписаним на: World Congress of Free Ukrainians
просимо вислати на подану адресу:

World Congress of Free Ukrainians
2395 A Bloor Street West, Suite 2
Toronto, Ontario M6S 1P6
Canada

або на адресу Вашої Центральної Крайової Репрезентації КУК, УККА
і т. п. причому, на конверті просимо подати латинкою точну Вашу
адресу. Заздалегідь щиро дякуємо за Вашу пожертву!

На вплаченні датки 10.00 дол. і більше жертводавці одержать звичайні
посвідки, а на датки від 25.00 дол. і більше жертводавці одержать
посвідки для податкових цілей.

Травень – місяць СКВУ

Неділя, 1-го травня — день молитви в наміренні
переслідуваних в Україні

“СПІЛЬНЕ ЖИТТЯ” ДАЄ НОВУ МАЙБУТНІСТЬ НЕДОРОЗВІНЕНИМ ЛЮДЯМ

Ось що Онтаріо робить у цьому напрямі

Ментально недорозвинені люди часто здібні краще розвиватися, ніж це досі вважалося. Хоч вони повільніші у навчанні, ніж інші, проте недорозвинені люди можуть часто набути стільки вміlostей, щоб стати інтегральною частиною загального громадського життя.

Плян, який має саме це на меті і відомий під назвою “Спільне життя”, є адміністративний Міністерством громадської і соціальної служби (Ministry of Community and Social Services) і ведений спільно з Асоціаціями для ментально недорозвинених та інших заінтересованих громадських агенцій.

В основному цей плян має за завдання:

- придбання і забезпечення фондами групових домів та інших родів громадського приміщення
- збільшення числа варстатів і програм для навчання потрібних у житті вміlostей
- програми раннього стимулювання немовлят, допомога батькам і допомога у розвитку

- доступ недорозвиненим людям до всіх установ громадського обслуговування.

Вся та діяльність прямує до поліпшення якості життя недорозвинених людей в Онтаріо та можливлення їм, наскільки це можливе, нормально жити.

Це новий підхід до цієї проблеми. Це добрий підхід. Це здоровий підхід. Ваше зрозуміння і підтримка причиниться до успіху.

По докладніші інформації або безоплатну брошурку п. н. “Допомога ментально недорозвиненим” (“Serving the Mentally Retarded”) звертайтеся до вашого місцевого уряду Міністерства громадської і соціальної служби або пишіть на адресу:

Mental Retardation Community Services
Development Branch
3rd Floor, Hepburn Block,
Queen's Park,
Toronto, Ontario M7A 1E9

**Keith Norton,
Minister of
Community and
Social Services**

**William Davis,
Premier**

Province of Ontario

(Закінчення з 2-ої стор. обкл.)

П. Шинкар, Філадельфія, США	2.00
П. Одарченко, Такома Парк, США	2.00
I. Кобець, Ватерфорд, США	2.00
С. Трофіменко, Філадельфія, США	2.00
О. Макогін, Клівленд, США	2.00
В. Надрага, Сільвер Стрінг, США	2.00
М. Чумак, Рефер, США	2.00
М. Казан, Віргіль, Канада	2.00
А. Володарчук, Лімінгтон, Канада	2.00
Г. Романенко, Торонто, Канада	2.00
I. Вискрабець, Лондон, Канада	2.00
О. Ткаченко, Торонто, Канада	2.00
I. Коверний, Фантиль, Канада	2.00
Е. Передерій, Монреаль, Канада	2.00
М. Галка, Онтаріо, Канада	2.00
Г. Романенко, Торонто, Канада	2.00
I. Юхименко, Торонто, Канада	2.00
Л. Папара, Міннеаполіс, США	2.00
I. Посипайлло, США	2.00
М. Євсевський, Філадельфія, США	2.00
Ф. Ревенко, Грошен, США	2.00
П. Діловський, Рочестер, США	2.00
О. Шурко, Missicara, Канада	2.00
В. Неліпа, Торонто, Канада	2.00
А. Дрегер, Принц Джордж, Канада	2.00
О. Радкевич, Торонто, Канада	2.00
А. Ведмідь, Шмітвіле, Канада	2.00
М. Ромас, Ля Саль, Канада	2.00
А. Поліщук, Вестон, Канада	2.00
Д. Свириденко, Садбuri, Канада	2.00
Д. Пелич, Едмонтон, Канада	2.00
О. Глібович, Порт Кредит, Канада	2.00
I. Бренко, С. С. Марі, Канада	2.00
К. Галеський, Ріджвуд, США	2.00
Д. Г. Павлишин, Клівленд, США	2.00
С. Чалишев, Вейне, США	2.00
I. Громик, Колорадо, США	2.00
Е. Кондратюк, Рослінделе, США	2.00
Н. Сеник, Сиракюз, США	2.00
I. Слошинський, Ст. Паул, США	2.00
В. Завітневич, Асторія, США	2.00
В. Коритник, Тоноварда, США	2.00
I. Байрачний, Missicara, Канада	2.00
В. Нечай, Монреаль, Канада	2.00
В. Павленко, Торонто, Канада	1.50
М. Кузьменко, Порт Кредит, Канада	1.00
Г. Гришко	0.50
А. Петречко, Ст. Томас, Канада	0.50
А. Михайлова, Едізон, США	0.50
С. Радзіловський, Кристал Лейк, США	0.50
Т. Маленко, Каліфорнія США	0.50

Спасибі всім за допомогу.

Ред. й адміністрація

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

Замість квітів на свіжу могилу сл. пам. Олексій Дмитровича МЕЛЬНИЧЕНКА складаю 10.00 дол. на пресовий фонд "Нових днів".

Дружині і рідним покійного пересилаємо наше глибоке співчуття.

Антоніна і Григорій Василів

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М. Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗ-З'ЄДНАННЯ, критичні зауваги з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським советським істориком. — Ціна: 2.00 дол.

А. Юриняк, КАМИКАДЕ ПАДАЄ САМ, оповідання й фейлетони, 184 стор., звичайна обкладинка. — Ціна 5.00 дол.

Василь I. Гришко, "ТРЕТЬЯ СИЛА, ТРЕТИЙ ШЛЯХ, ТРЕТЬЯ РЕВОЛЮЦІЯ". — Ціна: 1.50 дол

Василь Іванис, "ДО ПРОБЛЕМИ КАВКАЗУ". Ціна: 0.70 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧASНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Андрій Бондаренко, "Слово в дискусії, якої не було (замість аналізи дивних потягнень пп. М. Лівицького та М. Степаненка)".

Ціна: 1 дол.

Анатолій Юриняк, "ЗАСОБИ І СПОСОБИ ПОЕТИЧНОГО ВИСЛОВУ". — Ціна: 1.00 дол.

Петро Карпенко-Криниця, "ІНДІАНСЬКІ БАЛЯДИ". — Ціна: 2.00 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових днів".

НОВИЙ ДОВІДНИК КОМУНАЛЬНИХ ОБСЛУГ У ТОРОНТО

У Торонто є понад 500 організацій і урядових відділів, які подають різні обслуги родинам, імігрантам, дітям, старшим громадянам, молоді тощо. Усі вони описані у виданні на 1977 рік довідника "Комунальні обслуги в Метрополітальному Торонто", що його видав Центр сусільної інформації.

Книжка коштує чотири долари і є найкращим довідником для всіх, хто працює в громадських і комунальних установах. Про організації, які не ввійшли до довідника, можна довідатися від Центру, де говорять різними мовами. Номер телефону Центру на Аделяїда стріт, 110: 863-0505, урядові години від 8.00 ранку до 8.00 вечора від понеділка до п'ятниці. А в крайній потребі можна дзвонити круглу добу.

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
Box 126, Postal Station "N"
Toronto, Ont., Canada M8V 3S4

НОВІ КНИГИ, ЯКІ ЩОЙНО НАДІЙШЛИ З УКРАЇНИ

Виноградова Г. Г. МАЛЮВАННЯ З НАТУРИ Посібник для вчителів. "Радянська школа", Київ 1976, стор 104	Ціна \$ 1.40
Гошко Ю. Г. НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ XV-XVIII ст. Заселення. Міграції. Побут. "Наукова думка", Київ 1976, стор. 208	3.95
ДЕРЖАВНИЙ МУЗЕЙ ЕТНОГРАФІЇ ТА ХУДОЖНЬОГО ПРОМИСЛУ АН УРСР. "Мистецтво", Київ 1976. До збірки ввійшли костюми, вишивки, кераміка, писанки, скло, дерев'яні вироби	16.50
ДОСЛІДЖЕННЯ З СЛОВ'ЯНО-РУСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЇ, "Наук. думка", Київ 1976, ст. 232 КРИЛАТИ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ. Склали Ю. В. Цимбалюк, Г. О. Krakovets'ka. "Вища школа", Київ 1976, стор. 192	4.35
Оркан Вл. В РОСТОКАХ. Роман, повість, оповідання. Переклад з польської. "Дніпро", Київ 1976, стор. 224.	1.20
Салтиков-Щедрін М. Є. ІСТОРІЯ ОДНОГО МІСТА. "Дніпро", Київ 1976, стор. 224. Ілюстрації художника Олександра Данченка	1.95
Стельмах Михайло. ДУМА ПРО ТЕБЕ. Роман. "Дніпро", Київ 1976, стор. 352	4.50
УКРАЇНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ. "Дніпро", Київ 1976, стор. 216.	3.75
УКРАЇНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ. "Дніпро", Київ 1976, стор. 216.	0.85

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.
В Онтеріо просимо додавати 7% сейл текс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928